МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Київський національний лінгвістичний університет

Кафедра китайської філології

Кваліфікаційна робота магістра з китайської філології на тему:

“ ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ “ДАО” У ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ ЧЕН’ЮЙ (НА МАТЕРІАЛІ ТЕКСТІВ КИТАЙСЬКИХ ЗМІ)”

Студента групи Мкит 53-22
факультету східної і слов’янської філології
денної форми навчання
Освітньої програми
Східна філологія: китайська мова і література, переклад, методика навчання
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.065 Східні мови і літератури (переклад включно)
перша – китайська
Сумського Олександра Сергійовича

Науковий керівник:
канд. філол. наук, Костанда І. О.

Допущена до захисту
«____»_____2024 року
Завідувач кафедри
_____ _____
(підпис) (ПІБ)

Національна шкала ____
Кількість балів ____
Оцінка ЄКТС ____

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП 3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ У ЛІНГВІСТИЧНІЙ ПРАКТИЦІ 5
1.1.Фразеологія як галузь сучасної лінгвістики 5
1.2. Роль і місце чен'юй у складі фразеологічної системи китайської мови 7
1.3. Чен'юй як стилістичний засіб сучасних китайських ЗМІ 10
1.4 Методологія дослідження 12
Висновки до розділу 1 18
РОЗДІЛ 2 КОНЦЕПТ "ДАО" У КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БАГАТОВІКОВОЇ КУЛЬТУРИ КИТАЮ 21
2.1 Історичний аспект концепту "дао" 21
2.2 Дао як невід'ємне поняття у філософських школах Китаю 23
2.3 Релігійний аспект концепту дао 29
Висновки до розділу 2 31
РОЗДІЛ 3. СТРУКТУРНО СЕМАНТИЧНИЙ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ЧЕН'ЮЙ З ЛЕКСЕМОЮ "道" 33
3.1 Лексема дао та їх значення у сучасній кит мові 33
3.2. Семантична класифікація чен'юй із лексемою "道" 35
3.3 Структурна характеристика чен'юй із лексемою "道" 38
3.4 Специфіка перекладу текстів ЗМІ різноманітної тематики 45
3.5 Способи перекладу чен'юй та їх адаптація до стилю ЗМІ 50
Висновки до розділу 3 54
ВИСНОВКИ 57
简评 60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 62
ДОДАТКИ 64

ВСТУП

На сьогоднішній день у світі, у якому щохвилини публікуються численні статті, з'являються нові явища та тенденції, однак, є те, що завжди залишається незмінним – історично сформований концепт "дао", ставлення китайців до якого є особливим. Ще з давніх часів власне світобачення китайського суспільства втілювалось у фразеологічних зворотах "чен'юй", і донині автори, не забуваючи багаторічну культуру, застосовують ці фразеологічні одиниці у текстах сучасних ЗМІ, тим самим намагаючись передати емоційність і виразність, зацікавити читачів та залучити до всеосяжного колективного патріотизму, поваги до предків і усвідомлення себе як частини великого народу. У свою чергу, на перекладачів покладається важлива місія – зробити адекватний переклад чен'юй таким чином, щоб у іншомовного носія не спотворювалося сприймання цінної інформації, закладеної оригіналом, а також спробувати адаптувати переклад так, щоб навіть у пересічного читача статей ЗМІ, не наближеного до реалії Китаю, не виникало жодних непорозумінь.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що використання фразеологічних зворотів "чен'юй", що відображають концепт "дао", – розповсюджене явище у текстах китайських ЗМІ, однак, на сьогодні у галузі вітчизняної лінгвістики та перекладознавства досліджень із подібної тематики бракує, тим самим втілення моральності та соціального порядку – "дао" є мало вивченим у нашому мовознавстві. Тому виникає потреба дослідити особливості перекладу чен'юй із вищезгаданим концептом у статтях, які є сучасною платформою для повідомлення новин та вираження суспільних ідеалів.

Об'єкт дослідження – фразеологічні звороти чен'юй зі складовим концептом "дао" у текстах китайських ЗМІ.

Предмет дослідження – особливості перекладу фразеологізмів чен'юй, що втілюють концепт "дао", та їх функціонування у текстах китайських ЗМІ.

Мета дослідження – виявити особливості перекладу фразеологізмів чен'юй, у складі яких є лексема "道" і які слугують для вираження концепту "дао", а також віднайти найкращі способи їх перекладу у текстах китайських ЗМІ, що датуються

2010–2023 роками, максимально наблизивши іншомовного читача до сприйняття китайцями досліджуваного концепту.

Для досягнення мети дослідження поставлено наступні завдання:

1. Визначити роль фразеологізмів чен'юй у китайському мовознавстві та їх стилістичні особливості функціонування у текстах китайських ЗМІ;
2. Дослідити витоки формування концепту "дао" у культурі, базуючись на засадах історії та філософських шкіл Китаю;
3. Розкрити можливі значення лексеми "道", що є вказівкою на концепт "дао", приділивши увагу тим значенням, що вживаються у текстах ЗМІ;
4. Здійснити структурно-семантичний аналіз чен'юй із лексемою "道";
5. Виявити специфіку перекладу текстів китайських ЗМІ різної тематики та дібрати влучні способи перекладу чен'юй, адаптувавши їх до стилю ЗМІ.

Теоретичною основою слугували праці вітчизняних і зарубіжних лінгвістів у галузі фразеології, стилістики та лінгвокультурології китайської мови.

Матеріалом для дослідження слугували статті китайських ЗМІ, узяті із офіційних сайтів "人民网" (People's Daily), "新浪网" (Sina), "中国新闻网" (ChinaNews), і у яких наявні чен'юй, що втілюють концепт "дао".

Практичне значення дослідження полягає у тому, що отримані на основі текстів китайських ЗМІ результати, стануть цінним матеріалом для поглибленого вивчення лінгвокультурології – бачення концепту "дао", лінгвістики – лексико-граматичних особливостей китайської мови, а також перекладознавства – використання способів перекладу чен'юй.

У дослідженні було використано наступні методи: описовий, історичний та логічний методи, а також методи функціонального, етимологічного, концептуального та структурно-семантичного аналізів.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ У ЛІНГВІСТИЧНІЙ ПРАКТИЦІ

1.1. Фразеологія як галузь сучасної лінгвістики

Фразеологія – розділ мовознавства, що вивчає фразеологічний склад мови. Згідно зі “Словником лінгвістичних термінів” фразеологія визначається як “розділ мовознавства, що вивчає лексико-семантичну сполучуваність слів мови”. [2] Основне завдання цієї галузі – дослідження фразеологічної системи мови у її сучасному стані та історичному розвитку. Об’єктом вивчення фразеології є фразеологічні одиниці, або стійкі фразеологічні звороти, “значення яких засновані на виникненні постійного контексту, що виникає тоді, коли одне зі слів випадає з вільного вживання, перетворюючись у компонент складеної лексеми”. [2] Керуючись структурно-семантичними принципами виділяють 3 типи фразеологізмів:

1. Фразеологічне зрощення, іншими словами, ідіома – зрозуміле носіям мови стійке поєднання з абсолютно семантичною сполучуваністю частин, при цьому цілісне значення не виходить зі значень його складових компонентів. Їм притаманна семантична неподільність, іноді нестійка зовнішня форма, також вони можуть піддаватися етимологізації.

2. Фразеологічна єдність – стійке поєднання, цілісне значення якого вмотивовано окремими значеннями складових компонентів фразеологізму. Для них характерні наступні особливості: експресивна насиченість, неможливість заміни синонімом жодного з лексичних компонентів, цілісність та образність, яка не завжди буває прозорою, а скоріш за все, лиш відчутною.

3. Фразеологічні сполучення – стійкі звороти, до складу яких входять слова з вільним і фразеологічно пов’язаним значенням. Вони є безумовними семантичними єдностями. У них слово з невільним значенням допускає синонімічну підстановку і заміну, ідентифікацію.На противагу вітчизняній фразеології, стан досліджуваної дисципліни у лінгвістиці Китаю дещо відрізняється.

Передусім, варто зазначити, що сучасні китайські лінгвісти для позначення фразеологізмів використовують термін “熟语” – “шуюй”. У словнику “辞海” – “Цихай” слово “шуюй” пояснюється стисло: “Це стале словосполучення чи речення у мові. При вживанні зазвичай не допускається довільна зміна їх структури. Включають у себе чен’юй, яньюй, гуаньюн’юй та інші”.

У наш час у китайській фразеології виділяється, як правило, чотири-п’ять розрядів фразеологізмів. Фразеологізми класифікуються швидше за їх походженням і стилістичними відношеннями, а не за структурно-семантичними ознаками. Так, Ма Гофань виділяє 5 основних розрядів фразеологічних одиниць:

1. Чен’юй (成语) – ідіоми. Лінгвіст розрізняє чен’юй у широкому та вузькому сенсі. У широкому – це всі вислови, у тому числі й ті, що використовувалися пращурами; у вузькому – вид фразеологізмів [10];

2. Яньюй (谚语) – прислів’я. Під прислів’ям Ма Гофань розуміє “трафаретні слова, які відображають життєвий досвід та соціальну реальність кожної епохи”. [10] Найчастіше прислів’я складаються з одного або декількох коротких речень, а їх зміст упорядковано у формі суджень; вони мають легко зрозумілу розмовну мову та містять повчальний сенс.

3. Сєхоуюй (歇后语) – недомовки. Це популярні вислови, що складаються з двох частин. Перша частина недомовки – вступ, друга – розкриття. “Не важливо, чи сказано другу частину, чи ні, у свою чергу як перша частина – дуже важливий елемент”, – вказує Ма Гофань. [10] Допускається не тільки контактне, але і дистантне поєднання її членів: перший член може бути відокремлений від другого словами, що не входять до складу недомовки.

4. Гуаньюн’юй (惯用语) – фразеологізми, у яких значення одного з компонентів є фразеологічно-пов’язаними. Саме у роботі Ма Гофаня вперше з’явився термін “гуаньюн’юй”, що почав позначати окремий клас фразеологічних одиниць. Дослідник у цих фразеологічних сполученнях виокремлює наступні особливості: переважно трискладові, їм притаманна дієслівно-об’єктна та атрибутивна структури. [10]

5. Суюй (俗语) – приказки, також називаються “俗话” – “простонародна мова”. Ма Гофань, розглядаючи цей вид фразеологізмів, стверджує: “Приказки створені народом і поширені серед простих людей, за структурою – прості, лаконічні, без прикрас; мають глибокий сенс, можуть виражати життєву мудрість; вміщують у собі національну живучість”. [10]

У свою чергу, китайський дослідник Сунь Вейчжан відповідно до експресивної функції поділяє фразеологізми китайської мови на два типи: описові та декларативні.

Перший тип, описові фразеологізми – 描绘性熟语, включають три категорії, а саме: чен’юй (成语), гуаньюн’юй (惯用语), сєхоуюй (歇后语). Спільна особливість полягає в описі образу, сутності та стану об’єктивних речей, висловленні почуттів та емоцій мовця.

Другий тип, декларативні фразеологізми – 表述性熟语, включають інші дві категорії: яньюй (谚语) – прислів’я та афоризми – геянь (格言). Їх загальними рисами є “висловлення поглядів мовця на об’єктивні речі, узагальнення сформованого у житті досвіду та уявлень людей”. [11] Тобто другий тип полягає не в описі об’єктивних речей, а у висловленні суб’єктивних думок та пізнань, його мета – узагальнити закономірності, осмислити істину.

Отже, визначено, що фразеологія – це галузь сучасної лінгвістики, яка вивчає фразеологічний склад мови і об’єктом якої є фразеологічні одиниці, що у вітчизняній лінгвістиці, вони поділяються на фразеологічні зрощення, єдності та сполучення; у той час як у лінгвістиці Китаю, за Ма Гофанем, традиційно виокремлюють наступні види: чен’юй, яньюй, сєхоуюй, гуаньюн’юй та суюй. До того ж існує класифікація Сунь Вейчжана, що поділяє фразеологізми на описовий та декларативний види.

1.2. Роль і місце чен’юй у складі фразеологічної системи китайської мови

Чен’юй (成语) – це стійкий фразеологічний зворот, що побудований за нормами давньокитайської мови – веньянь; найчастіше складається із чотирьох ієрогліфів. Звертаючись до тлумачного словника сучасної китайської мови “现代汉语词典” та

визначення до поняття чен'юй, можна зрозуміти, що "це словосполучення або короткі речення, що міцно закріпилися у мові, їм притаманна лаконічність, і вони знаходяться у постійному використанні". [12]

Варто зауважити, що тенденція до відмежування чен'юй від інших видів фразеологізмів почалась лише з кінця 1950-х років. Але якщо звертатись до джерел походження чен'юй, то можна простежити, що їхні початки відносяться до давніх часів, адже цей вид фразеологізмів вміщує у собі вислови з класичних канонів, вони помітні у філософських трактатах, релігійних вченнях, стародавніх літературних пам'ятках, притчах, легендах, міфах, історичних хроніках тощо.

Досліджуючи особливості чен'юй, доцільно розпочати зі структурно-семантичних. Виокремлюються наступні ознаки чен'юй, які кваліфікують його у якості фразеологічної одиниці, а саме :

1. узагальнено-переносне значення. Це повязано з тим, що в основі будь-якого фразеологізму завжди лежить образ;
2. експресивний характер. Під поняттям "експресивність" слід розуміти виразно-образотворчі якості мови, що відрізняють її від звичайної (стилістично-нейтральної) лексики і надають мові образності та емоційного забарвлення;
3. відтворюваність. Чен'юй відтворюється як цілісна одиниця із фіксованим значенням, структурою та складом, а не створюється у процесі спілкування;
4. функціональна цілісність. Чен'юй поєднує у собі цілісне значення, яке не виводиться зі значень складових компонентів;
5. стійкість структури. Тобто не дозволяється жодних додаткових вставок між компонентами, які тісно пов'язані і розташовані у суворому порядку;
6. чотирискладова модель. Вибір такої чотирискладової структурної форми зумовлений, у першу чергу, "принципом мовної економії". Іншим важливим фактором є принцип парності та симетрії у мові;

Щодо семантичної структури, Сунь Вейчжан стверджує, що чен'юй має три види значень, що утворюють складні смислові структури. Вони знаходяться не в одній площині, у них складні зв'язки, і їх необхідно розмежовувати.

1. Буквальне значення (语表意义) – це поверхневе значення чен'юй. "Воно складається зі значення слів та значення синтагматичних зв'язків між компонентами". [11]

2. Етимологічне значення (语源意义). Кожен чен'юй має певне джерело, і з самого початку він був лише поєднанням вільних слів. Тож, етимологічне значення позначає саме те значення, коли чен'юй ще не був одним із видів фразеологізмів, і слова в ньому вільно поєднувались у єдине ціле.

3. Дійсне значення (语位意义) "Це справжнє значення чен'юй, що утворене поєднанням численних факторів під дією семантики у процесі свого формування". [11] Лише за допомогою нього можна по-справжньому виразити думку у мовленні, тоді як буквальне та етимологічне значення впливають лише на формування семантики і не можуть бути застосовані у спілкуванні.

Розглянемо три значення чен'юй на одному прикладі: Чен'юй "**四**战之国": **四** – чотири, 战 – війна, **之** – атрибутивна частка, що дорівнює сучасному **的** (de), **国** – країна; тобто "країна чотирьох воєн". Згідно з етимологією, цей вираз вперше зустрічається у "Хроніках царства Східної Чжоу". Бажаючи повернути втрачені території, Ян Хуей-ван запитав сина Юе І, чи можна напасти на Чжао, однак, вважалося, що на Чжао не варто нападати, бо це "місце, що слабко захищене від ворогів". Дійсне значення чен'юй майже співвідноситься з етимологічним, тобто це "країна, відкрита для ворогів з усіх сторін".

Наступним доречно розглянути лексико-граматичні особливості чен'юй. Також чен'юй можна поділити на чен'юй паралельної і непаралельної конструкцій. Щодо чен'юй із паралельною конструкцією, це групи висловів, які складаються із чотирьох морфем, що компонуються один з одним за схемою "2+2", коли кожна із частин складається відповідно з двох морфем (слів), між якими синтаксичний зв'язок ідентичний. У конструкціях цього виду чен'юй можна простежити різні види паралелізму: лексико-семантичний, кількісний, фонетичний та граматичний. Наприклад:

1. граматичний паралелізм, для якого характерна аналогічна синтаксична структура: 水秀山明 – чудовий пейзаж (букв. вода прекрасна, ясна гора);

2. лексико-семантичний паралелізм, де частини подібні за лексичним складом: 一国三公 – відсутність єдиного управління (букв. в одній країні три гуни).

Стосовно чен'юй непаралельної конструкції, це чотириморфемні вислови, однак, можуть складатися з п'яти і більше складоморфем. Як особливістю цієї конструкції, є використання не тільки повнозначних слів веньяню, але і службових, а саме: частки, сполучники, прийменники.

Торкаючись власне граматичної функції у реченні, спершу, необхідно вказати, що чен'юй не дорівнює слову, однак, функціонує у мові так само, як слово, як окремий член речення. Може бути представленим у наступних функціях: присудка, означення, підмета та обставини. Чен'юй відокремлюється на письмі комою, а у мовлені маркується інтонаційно за рахунок акцентного виділення складів крайніх позицій, – тим самим можна зробити висновок, що чен'юй не завжди включається до складу речення.

Отже, з'ясовано, що чен'юй – це стійкі фразеологічні звороти, для яких характерні експресивність, відтворюваність, образність, чотирискладовість тощо. Крім того, досліджено три види значень чен'юй; розглянуто паралельну і непаралельну конструкції, функції у реченні та використання у своєму складі як повнозначних, так і службових слів.

1.3. Чен'юй як стилістичний засіб сучасних китайських ЗМІ

У сучасній лінгвістиці стиль ЗМІ розглядають як окремий підстиль публіцистичного стилю, тому загальні особливості, що характерні останньому, можна автоматично співвідносити зі ЗМІ.

Загальновідомо, що основне призначення публіцистичного стилю взагалі і безпосередньо мови ЗМІ – "служити розв'язанню суспільно-політичних питань, активно впливати на читачів, переконувати їх у справедливості певної ідеї, спонукати до творчої діяльності, пропагувати прогресивні ідеї, учення, знання". [3]

Звертаючи увагу на внутрішнє наповнення тексту ЗМІ, для вдалого формування суспільної думки необхідним фактором є комплексне поєднання викладу в логічному порядку разом з емоційно-експресивним забарвленням тексту. З точки зору стилістики китайської мови, у “现代修辞学” – підручнику сучасної стилістики, автора Ван Дечуня, також є згадка про те, що “логічний спосіб вираження цього стилю пронизаний почуттями, емоціями; його живе образне вираження містить основні принципи світобачення, є раціональним образом”. [13]

Зважаючи на вищезгадану теорію, у якій описано семантичні особливості чен’юй, яким притаманна образність, експресивність, оцінність, можна розглядати цей вид фразеологізмів як стилістичний засіб, а також стверджувати, що чен’юй, як і фразеологічні одиниці загалом, особливо доречно використовуються в стилі ЗМІ, адже тут вони вживаються у мовленні автора, одночасно урізноманітнюють його та сповнюють щирими почуттями. Вживання чен’юй у сучасній мові створює стилістичний ефект, роблячи мову більш емоційною, посилюючи її виразність і образність. Також доречно стверджувати, що чен’юй постає тим інструментом, який дійсно здатний оживити “діалог” між читачем і автором. Головне, адаптувати чен’юй так, щоб у читача сформувалося правильне сприйняття того, що йому намагається передати автор крізь словесні знаки. Інакше, не уникнути негативних відгуків, рецензій.

Вдаючись до поширеного використання чен’юй, автори свідомо перетворюють, здавалось б, пасивну, застарілу лексику веньяню, на “красне слівце”, яке орієнтовано на новизну та сьогодення, і в результаті чого досягається яскравий стилістичний ефект. Тобто мається на увазі, що у текстах сучасних ЗМІ, як підсилення образності, використовується “книжна”, давньокитайська мова веньянь, у якій закладена історія, ментальність народу, і її застосування у наш час не лише не дає давній культурі занепасти, але й надає своєрідну лаконічність публікаціям, за допомогою узагальнено-переносних значень прагне до передачі виразності та емоційності.

Оскільки у якості стилістичних засобів мови сучасних ЗМІ, що використовує веньянізми, можуть виступати лексика і граматика, то варто зауважити, що синтаксис, активно використовуючи не тільки повнозначні, але й службові слова веньянь, сприяє

створенню специфічного забарвлення, а також визначає специфіку граматичної будови публікацій ЗМІ. Наскрізним прикладом у цьому випадку може бути непаралельна конструкція чен'юй, в одному з елементів якого є заперечна частка 无 (wú）: 惨无人道 – жорстокий, неосвічений.

Крім того, що чен'юй поширені всередині самих текстів-статей, вони ще можуть простежуватися у складі заголовків до цих статей. Хоча з одного боку, для розуміння чен'юй необхідне знання його контексту, бо спираючись на буквальний переклад, це призводить до недостатньо точного розуміння закладеного сенсу; однак, з іншого боку, це привертає увагу читача, таким чином автор штучно виробляє бажання у всіх, кому потрапляє на очі той чи інший заголовок із фразеологічним зворотом "чен'юй", прочитати статтю якомога швидше, адже такого роду оригінальність та публіцистична гострота не може не зацікавити.

Отже, чен'юй відіграє важливу роль у сприйнятті та зацікавленості сучасних текстів ЗМІ, стилістично збагачуючи та посилюючи образність мови.

1.4 Методологія дослідження

У ході дослідження нами було використано наступні методи: описовий, історичний та логічний методи, а також методи функціонального, етимологічного, концептуального та структурно-семантичного аналізів.

Найстарішим і найпоширенішим лінгвістичним методом безумовно вважається описовий метод. Цей метод передбачає систематичний аналіз мовних одиниць та пояснення їх побудови і функціонування на конкретному історичному етапі розвитку мови, особливо в синхронії.[5] Описовий метод включає такі послідовні кроки:

1. Виділення одиниць аналізу, таких як фонеми, морфеми, лексеми, конструкції тощо (первинна сегментація).
2. Розчленування виділених одиниць (вторинна сегментація), що включає поділ речення на словосполучення, словосполучення на словоформи, словоформи на морфеми, морфеми на фонеми, фонеми на різні ознаки.
3. Класифікація та інтерпретація виділених одиниць.

Описовий метод часто використовує прийоми зовнішньої та внутрішньої інтерпретації. Існує два види прийомів зовнішньої інтерпретації:

а) За зв’язком з позамовними явищами (соціологічні, логіко-психологічні, артикуляційно-акустичні).

б) За зв’язком з іншими мовними одиницями (прийоми міжрівневої інтерпретації).

Соціологічні прийоми в основному застосовуються при нормативно-стилістичному та історичному вивченні мови, а також при аналізі словникового складу мови тощо. До соціологічних прийомів також належить прийом "слів і речей", запропонований Г. Шухардтом і Р. Мерінгером, цей прийом передбачає вивчення історії слова паралельно з історією позначуваної ним речі.

Логіко-психологічні прийоми котрі використовуються у дослідженнях зв'язку між мовними одиницями та категоріями мислення. Включають вивчення співвіднесеності слова і поняття, речення і судження, різних типів значень і мовних категорій, а також актуальне членування речення та глибинну семантичну структуру речення.

Артикуляційно-акустичні прийоми використовуються при вивченні звуків у фізіологічному і фізичному аспектах, включно з артикуляційними особливостями (місце і спосіб творення звуків) і фізичними характеристиками (участь голосу і шуму, тембр, тон тощо).

Прийоми міжрівневої інтерпретації полягають у використанні одиниць одного рівня у якості засобу лінгвістичного аналізу одиниць іншого рівня. Це дозволяє виявляти нові особливості досліджуваних явищ і встановити міжрівневі зв'язки. Наприклад, синтаксис можна вивчати з погляду морфологічного виразу.

Прийоми внутрішньої інтерпретації охоплює різноманітні підходи до вивчення мовних явищ на основі їх системних парадигматичних та синтагматичних зв'язків. Як вважав Ф. де Соссюр, це аналіз мови в самій собі та для самої себе. Ця методика включає в себе опозиційний підхід, де в результаті порівняння та протиставлення мовних одиниць встановлюються їх відмінності, і на основі спільності та відмінності відбувається об’єднання в різні парадигматичні групи. Синтагматичний підхід доповнює ці визначення, вивчаючи сполучуваність досліджуваних одиниць та їхній

контекст. Синтагматика в багатьох випадках розкриває приховані властивості мовних одиниць, які можуть залишатися непоміченими при парадигматичному (опозиційному) аналізі. Описовий метод має широке застосування, його можна використовувати не тільки задля детального опису мовних компонентів до яких відносяться досліджувані в цій роботі вислови чен'юй, а й для проведення аналізу функціонування мови в цілому. Опис мовних явищ є якісним аналізом, що сприяє систематизації та розвитку лінгвістичної теорії.

Порівняльно-історичний метод, також відомий як компаративний чи лінгвогенетичний, представляє собою набір прийомів та процедур для дослідження історичного розвитку мовних сімей, груп та окремих мов. Основна мета порівняльно-історичного методу це виявлення закономірностей у еволюції мов. Основу цього методу складають наукові прийоми відтворення (реконструкції) мовних фактів, які не зафіксовані письмово, але відомі з минулого, шляхом уважного порівняння з відповідними пізнішими фактами з двох чи більше конкретних мов, що відомі за писемними свідченнями або вживанням в усному мовленні.

Цей метод складається з двох процедур які виконуються паралельно: порівняння мовних явищ (при цьому використовуються лише споріднені мови) і їх аналіз відповідно до історичного контексту. Порівняльно-історичний метод виник на початку XIX століття та його засновниками були німецькі вчені Ф. Бопп і Я. Грімм та датський мовознавець Р. Раск. Започаткування цього методу було спричинене вивченням давньоіндійської мови санскрит, яка вразила дослідників своєю надзвичайною подібністю до європейських мов, особливо до латинської. Цей метод дуже корисний в нашому дослідженні оскільки він допомагає зрозуміти еволюцію чен'юй а також їхнє місце в сучасній китайській мові. Оскільки самі вислови чен'юй побудовані за нормами давньокитайської мови, але використовуються і в сучасній китайській мові.

Розвиток методу компонентного аналізу в значній мірі був визначений внеском американської школи етнолінгвістики та європейських лінгвістичних шкіл, таких як швейцарська (з концепцією диференційних елементів Ф. де Соссюра), празька (диференційні ознаки Н. Трубецького) і копенгагенська (фігури змісту Л. Єльмслєва).

Значну роль в історії розвитку цього методу відіграла американська школа етнолінгвістики. У 1950-х роках американські етнолінгвісти У. Гудинаф та Ф. Лаунсбері сформулювали основні принципи та термінологію методу компонентного аналізу під час дослідження вузького кола лексичних одиниць, таких як терміни спорідненості, у різних мовах. Етнолінгвістичний підхід виник від антропологічної школи (Ф. Боас, А. Кребер), яка порівнювала споріднені кореляції в різних культурах. Перші спроби компонентного аналізу базувалися на предметній основі, що з лінгвістичної точки зору було не вповні коректно. Останнім часом все більше уваги приділяється компонентному аналізу на суто лінгвістичній основі - парадигматичній і синтагматичній (дистрибутивній).

Основна суть цього методу полягає в розбитті значення слова чи словосполучення на елементарні смислові компоненти які звуться семи для опису семантичного аспекту мовних одиниць. Ці компоненти можуть відрізнятися або об'єднуватися. Можна сказати, що опис фактів здійснюється за допомогою ознак, котрі входять у їх семантичну структуру. Семантична структура слова - загальне поняття, що визначає сутність, зміст лексико-семантичної одиниці. З одного боку, термін “семантична структура” використовується стосовно організації системи як сукупності лексико-семантичних варіантів багатозначного слова. З іншого боку, цей науковий термін може застосовуватися до структури значення окремого лексико-семантичного варіанта системи, що є відображенням ієрархічної сукупності семем, які відтворюють повне значення слова. Кожна сема є відзеркаленням ідентифікуючих рис у свідомості носіїв даної мови, що належать денотату або надаються йому певним мовним середовищем, що є об'єктивним стосовно кожного окремого мовця. Цей метод був дуже корисний для семантичного аналізу чен’юй.

Подібно до інших методів дослідження, методика контекстуального аналізу взаємопов'язана з відповідною конкретною мовною теорією, а саме з теорією контекстної семантики. Піонером в цій області можна вважати Дж. Ферса, засновника Лондонської лінгвістичної школи, який вважав, що висловлення набуває смислу у ситуативному та соціальному контексті, відображаючи функції цього контексту. Враховуючи вплив комунікативної ситуації, рольової структури спілкування,

соціальних та культурних факторів, контекстуальний аналіз розглядає мовні одиниці різних рангів у позамовному середовищі. Важливо зауважити, що розгляд контексту як позамовного середовища передував концепції лінгвістичного та стилістичного контекстів, які є основою сучасної методики контекстуального аналізу.

Важливо відзначити, що метод контекстуального аналізу включає два етапи: контекстуалізацію та інтерпретацію. Перший етап спрямований на виявлення системи безперервного контексту, в межах якого розгортається тема та концепція тексту. Розглядаються контексти породження та рецепції, комунікативний контекст, макро та мікроконтексти фрагментів тексту. Другий етап передбачає інтерпретацію інформації, закладеної в тексті, встановлення авторських намірів та стратегій впливу на читача.

Контекстуальний аналіз є комплексом процедур, спрямованих на встановлення статусу тексту відносно інших текстів, його значущості в соціокультурному контексті, а також на реконструкцію авторських намірів та загального змісту, а також спрямованих на встановлення рецептивної спрямованості тексту. Цей метод дозволяє розглядати тексти як цілісні структури смислів з певною ієрархією, що взаємопов'язані та взаємопідпорядковані.

Структурно-семантичний аналіз в мовознавстві є ключовим методом дослідження, оскільки він дозволяє вивчити мовні одиниці з точки зору двох важливих аспектів: їхньої будови та значення.

На першому рівні, структурний аналіз дозволяє досліджувати морфологічну та синтаксичну будову мовних одиниць. Це включає в себе аналіз префіксів, суфіксів, коренів, закінчень, а також граматичних конструкцій у реченні. Наприклад, розбір чен’юй на складові морфеми. Цей аналіз розкриває внутрішню структуру висловів чен’юй та їхніх компонентів, що допомагає розуміти, шляхи утворення та функціонування чен’юй в сучасній китайській мові.

Другий аспект - семантичний аналіз - спрямований на розгляд значення мовних одиниць та їхніх відношень у мовній системі сучасної китайської мови. Це включає в себе вивчення сем, семем, семантичних полів та семантичних реляцій. Семантичний аналіз допомагає розкрити значення вислову чен’юй та його семантичні

характеристики, а також встановити спільні та відмінні риси з іншими висловами.Використання структурно-семантичного аналізу дозволяє розкрити глибинну структуру мови, її організацію та функціонування. Цей метод є важливим інструментом для нашого дослідження та проведення структурної класифікації чен’юй.

Висновки до розділу 1

Отже у першому розділі ми з’ясували, що фразеологія – це важлива галузь мовознавства, яка вивчає фразеологічний склад мови. Основне завдання фразеології полягає у дослідженні фразеологічної системи мови як у її сучасному стані, так і в історичному розвитку. Об'єктом дослідження є фразеологічні одиниці, або стійкі фразеологічні звороти, які характеризуються лексико-семантичною сполучуваністю слів у складі фразеологізму. Фразеологія є важливою складовою лінгвістики, і вивчення фразеологічних одиниць допомагає розуміти особливості мови та культури різних мовних спільнот, включаючи китайську. Вивчення фразеології допомагає розкрити багатство і різноманітність мовного виразу та його вплив на сприйняття та комунікацію мовців. Фразеологічні одиниці можуть бути розділені на три основні типи: фразеологічне зрощення (ідіоми), фразеологічна єдність та фразеологічні сполучення. Кожен з цих типів має свої характеристики і особливості, що визначають їхню структуру та семантику.

Сучасні китайські лінгвісти використовують термін “熟语” (шуюй) для позначення фразеологізмів і класифікують їх на п'ять категорій: чен’юй (ідіоми), яньюй (прислів'я), сєхоуюй (недомовки), гуаньюн’юй (фразеологізми з фразеологічно-пов'язаними значеннями) і суюй (приказки).

Чен’юй (成语) – це важливий і відомий вид фразеологізмів в китайській мові, який визначається своєю структурно-семантичною специфікою та багатою історією. Ці стійкі фразеологічні вирази включають у себе лаконічність та експресивність, відтворюються як цілісні одиниці з фіксованим значенням та складом, і мають сталу структуру з чотирма складами. Чен’юй виникли на основі давньокитайської мови і зберегли давні культурні та філософські концепції. Вони використовуються в мовленні для виразної та образної комунікації і додають китайській мові глибокий сенс і виразність. Також в першому розділі висвітлено різні аспекти чен’юй, включаючи їхні значення, структуру, лексико-граматичні особливості та функції в мовленні. Усе це свідчить про важливість чен’юй як складової китайської мови і

культури, а також про їхню роль у збереженні та передачі культурних цінностей та традицій.

Також у першому розділі було розглянуто особливості текстів ЗМІ. Стиль ЗМІ може бути розглянутий як підстиль публіцистичного стилю в загальному розумінні. ЗМІ використовують різні стилістичні прийоми для впливу на аудиторію та досягнення своїх цілей, і одним із таких прийомів є використання чен'юй – стійких фразеологічних зворотів, що характеризуються образністю та емоційністю. Чен'юй використовуються для створення стилістичного ефекту та підсилення виразності текстів ЗМІ.

Стиль ЗМІ спрямований на вплив на суспільну думку, переконання читачів та спонукання до різних дій. Використання чен'юй допомагає досягти цих цілей, оскільки вони надають текстам емоційне та образне забарвлення, що робить їх більш привабливими для аудиторії. Чен'юй допомагають авторам виразити свої ідеї та погляди і зробити текст більш переконливим.Також важливо відзначити, що вживання чен'юй може підсилити ефект заголовків та привернути увагу читачів до статей. Фразеологічні звороти в заголовках створюють інтригуючий ефект та стимулюють до подальшого читання.

У ході дослідження було використано різноманітні лінгвістичні методи, що дозволило отримати глибокий та комплексний аналіз досліджуваних мовних явищ. Застосування описового методу сприяло докладному аналізу компонентів мови та їх функціонування на конкретному етапі розвитку. Включення історичного та логічного методів дозволило розглянути динаміку розвитку та логічні взаємозв'язки в мовних явищах. Методи функціонального, етимологічного, концептуального та структурно-семантичного аналізів виявилися доповненням до описового методу, дозволяючи розглянути досліджувані явища з різних ракурсів та відкрити нові аспекти їх розуміння. Метод компонентного аналізу, розвинутий американською школою етнолінгвістики, виявився значущим для аналізу лексичних одиниць та термінів спорідненості у різних мовах. Контекстуальний аналіз дозволив врахувати вплив соціокультурного та комунікативного контексту на розуміння тексту, виявити авторські наміри та загальний зміст. Структурно-семантичний аналіз виявився

ключовим для розуміння будови та значення мовних одиниць. Він надав можливість розкрити внутрішню структуру та семантичні характеристики вислову чен’юй. Усі ці методи доповнюють один одного та надають комплексний погляд на досліджувані мовні явища. Результати дослідження сприятимуть подальшому розвитку лінгвістичної теорії та розумінню мовних явищ.

Отже, використання різноманітних лінгвістичних методів дало можливість провести глибокий аналіз досліджуваних мовних явищ, виявити їхні особливості та встановити взаємозв'язки між ними. Описовий метод виявився основним інструментом у цьому дослідженні, проте його доповнення іншими методами значно розширило можливості аналізу.

РОЗДІЛ 2
КОНЦЕПТ “ДАО” У КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БАГАТОВІКОВОЇ КУЛЬТУРИ КИТАЮ

2.1. Історичний аспект концепту “дао”

Деякі елементи даосизму можна простежити до доісторичних народних релігій Китаю, які пізніше об’єдналися в даоську традицію. Зокрема, багато даоських практик черпали з явищ епохи Воюючих держав у (пов’язаних із шаманською культурою північного Китаю) та фанші (які, ймовірно, походять від “архівістів-віщунів давнини, одним із яких, імовірно, був Лао-цзи сам”), хоча пізніші даоси наполягали, що це не так. Обидва терміни використовувалися для позначення осіб, присвячених “...магії, медицині, ворожінню,... методам довголіття”, а також екзорцизму..

Перша організована форма релігійного даосизму, школа “Шлях небесних майстрів” (пізніше відома як школа Чженьї), розвинулася з руху “П’ять штук рису” наприкінці 2-го століття нашої ери; остання була заснована Чжан Таоліном, який сказав, що Лаоцзи явився йому в 142 році. Школу “Шлях небесних майстрів” офіційно визнав правитель Цао Цао в 215 році, узаконивши прихід Цао Цао до влади у відповідь. Лао Цзи отримав імперське визнання як божество в середині 2 століття до нашої ери.[15]

Під час династії Хань (206 р. до н. е. – 220 р. н. е.) різні джерела даосизму об’єдналися в послідовну традицію релігійних організацій і орденів ритуалістів у штаті Шу (сучасний Сичуань). У ранньому стародавньому Китаї даоси вважалися відлюдниками або самітниками, які не брали участі в політичному житті. Чжуан-цзи був найвідомішим із них, і важливо, що він жив на півдні, де був частиною місцевих китайських шаманських традицій.

Ранні даоські рухи розвинули власний інститут на відміну від шаманізму, але увібрали основні шаманські елементи. Інституційні порядки даосизму розвивалися в різних напрямках, які в останні часи умовно згруповані у дві основні гілки: даосизм Цюаньчжень і Даосизм Чженьї. Після Лао Цзи і Чжуан Цзи література даосизму

неухильно зростала і була складена у формі канону — Дао Цанг — який був виданий за наказом імператора. Протягом історії Китаю даосизм кілька разів оголошувався державною релігією. Після 17-го століття він втрачає прихильність.

Даосизм у формі школи Шанцін знову отримав офіційний статус у Китаї під час династії Тан (618–907), імператори якої визнали Лаоцзи своїм родичем. Рух Шанцін розвинувся набагато раніше, у 4 столітті, на основі серії одкровень богів і духів якомусь Ян Сі в період між 364 і 370 роками.

Між 397 і 402 роками Ге Чаофу склав серію писань, які згодом послужили основою школи Лінбао, яка виявила свій найбільший вплив під час династії Сун (960–1279). Декілька імператорів Сун, особливо Хойцзун, брали активну участь у просуванні даосизму, збираючи даоські тексти та видаючи видання Даодзан.

Коріння даосизму сягає принаймні 4 століття до нашої ери. Ранній даосизм черпав свої космологічні поняття зі школи Іньян (натуралісти) і перебував під глибоким впливом одного з найдавніших текстів китайської культури, І-цзин, який викладає філософську систему про те, як підтримувати людську поведінку відповідно до циклів природи, що чергуються. Законник Шень Бухай (бл. 400 р. – бл. 337 р. до н. е.) також міг мати великий вплив, викладаючи реальну політику ву вей, або кваліфіковану бездіяльність.

Даосизм мав глибокий вплив на китайську культуру протягом століть, і даоси (道士; dàoshi, “майстри Дао”), титул, який традиційно приписували лише духовенству, а не їхнім мирянам, зазвичай звертають увагу на відмінність між їхньою ритуальною традицією та практиками китайської народної релігії та недаоськими народними ритуальними порядками, які часто помилково ідентифікуються як такі, що належать до даосизму. Китайська алхімія (особливо нейдан), китайська астрологія, чань (дзен) буддизм, кілька бойових мистецтв, включаючи кунг-фу, традиційна китайська медицина, фен-шуй і багато стилів цигун були переплетені з даосизмом протягом всієї історії.

Сьогодні даоська релігія є однією з п’яти релігійних доктрин, офіційно визнаних Китайською Народною Республікою (КНР), у тому числі в її спеціальних адміністративних районах (САР) Гонконг і Макао. Це також основна релігія на

Тайвані та має значну кількість прихильників у ряді інших суспільств по всій Східній та Південно-Східній Азії, зокрема в Малайзії, Сінгапурі та В’єтнамі.

2.2. Дао як невід’ємне поняття у філософських школах Китаю

Поняття Дао існувало і до Лао-цзи, воно також зустрічається у працях Конфуція і вживалося в часи, що безпосередньо передували появі даосизму, проте лише в працях Лао-цзи поняття Дао не тільки перетворюється на найважливіше поняття його філософії, а й наділяється принципом порожнечі, що зумовлює єдине джерело походження всього сущого в даоському вченні. Відповідно до даосизму, саме з допомогою осягнення порожнечі Дао людина самовдосконалюється і досягає “просвітлення”.[22] Ідею принципу порожнечі Дао глибоко розвинув і трансформував у своїй філософії один із найбільш плідних послідовників Лао-цзи - Чжуан-цзи, акцентуючи увагу у своєму вченні що ґрунтується на семи основних аспектах порожнечі. Подальшого розвитку даоське поняття порожнечі набуло у давньокитайській філософській школі “Сюань-сюе”. Даоський мислитель Ван Бі, один з яскравих представників вищеназваної школи, у своєму філософському вченні дає кілька нових визначень Дао: “незначне”, “нематеріальне” і те “що поза проявами” (кит. у у), цим максимально посилюючи розуміння Дао як єдиного принципу Великої Порожнечі, який “зумовлює собою всі речі та явища”. Давньокитайська філософська школа “вчення про сокровенне” （кит. 玄学） сюан сюе сприяло поширенню на Далекому Сході не тільки буддизму Махаяни, а й, зокрема, буддійського поняття Шуньяти, оскільки мало деяку подібність із буддійським вченням про пустоту.

Китайське слово дао означає дорога або шлях. Конфуціанці використовували термін дао, щоб говорити про те, як люди повинні поводитися в суспільстві. Іншими словами, для них дао було етичним або моральним шляхом. З точки зору даосизму, однак, конфуціанське поняття дао було занадто обмеженим. Даоси воліли розуміти дао як шлях природи в цілому. Вони вважали, що конфуціанці, наполягаючи на суто людському шляху, перебільшували важливість людини і не звертали уваги на уроки природи про час і зміни, надбання і втрати, корисне і марне.

Основна ідея даосистів полягала в тому, щоб дати людям змогу усвідомити, що, оскільки людське життя насправді є лише маленькою частиною більшого природного процесу, єдині людські дії, які в кінцевому рахунку мають сенс, це ті, які відповідають потоку Природи - Дао або Шляху. Їхня чутливість до природного шляху спонукала їх відкинути людські ідеї чи стандарти, які могли б призвести до занадто сильної завзятості для досягнення мирських цілей. Для даосистів така неприродна наполегливість була першопричиною насильства й агресії. У той час як конфуціанці знаходили моральні причини виступати проти насильства і закликати правителів керувати чеснотами, а не силою, багато даосистів пішли ще далі і засудили насильство як відображення остаточного незнання Шляху природи.

Їх вирішення проблеми того, як люди повинні поводитися, виражено в типовому даоському принципі у-вей (кит. 无为）або недіяння. Це не означало не робити абсолютно нічого, але не робити нічого протиприродного, нічого, що суперечило б Дао. З принципом недіяння була пов’язана ідея відсутності бажань, яка означала, що ніхто не повинен мати надмірних бажань, оскільки такі бажання обов’язково завдадуть шкоди як самому, так і іншим.

Як прихильники природного, даоси віддавали перевагу спонтанному та простому. З точки зору даосистів, конфуціанська стурбованість цивілізацією, культурою та моральним вдосконаленням відображала упередження до штучності та до непотрібних і довільних відмінностей. Оскільки мораль виникла лише після того, як люди почали проводити відмінності, і серед них вона набагато поступається першочерговій відповідності Дао.

Те, що конфуціанці вважали необхідним для існування людини — практику ритуалів — даоси вважали просто вигадкою та зарозумілим діями на протиставленні природного і штучного. Вони виступали за те, щоб кожна людина замість того, щоб зупинятися на ритуальній практиці, розвивала власне Де, чесноту чи силу, отриману від Дао.[17] Окрім неприхильності до конфуціанської ідеї ритуалу, даоси, як правило, також недовірливо ставилися до іншого великого людського винаходу — мови. Можливо, це сталося тому, що вони зрозуміли, що всі, хто говорить, замкнені в часі та обмежені певною людською ідентичністю. З їхньої точки зору, потрібні були не

логічні аргументи чи мистецтво переконання, а спокійне настроювання на ритми та цикли природи та процес змін.

Однією з найважливіших фігур у формуванні класичного даосизму є Лао Цзи, що можна перекласти просто як “старший” або “старійшина”. Нічого певного про нього не відомо. Деякі відомості про Лао Цзи припускають, що він жив у шостому столітті до нашої ери і що Конфуцій насправді відвідував його в пошуках філософської поради. Однак реальних доказів на підтримку цієї точки зору немає, історики схильні вважати, що більшість історій навколо нього є суто легендарними. Одна легенда про Лао Цзи розповідає, що наприкінці життя він покинув Китай і вирушив на Захід. Коли він проходив через ворота на кордоні, його попросили написати щось, щоб залишити як нагадування. Виконуючи це прохання, Лао-цзи, написав вісімдесят одну главу книги під назвою “Дао Де Цзін”, одним із перекладів якої є “Шлях і його сила”. Невідомо, чи була ця книга насправді написана Лао Цзи чи, як багато хто стверджував, кількома різними авторами. Більш важливим є той факт, що протягом багатьох століть вона захоплювала, містифікувала та надихала людей у Китаї, а віднедавна й на Заході.

Така ж таємниця оточує роботу Чжуан-цзи, іншого великого внеску в ранній даосизм. Чжуан-цзи, ймовірно, був історичною особою, яка жила в третьому столітті до нашої ери. Хоча він не міг написати всю книгу, яка носить його ім’я, йому приписують щонайменше сім із тридцяти трьох її розділів. Майже за будь-якими стандартами це один із найвидатніших творів світової літератури. У Чжуан-цзи дотепність, гумор і грайливість поєднуються з духовністю, яка одночасно є земною та піднесеною.

Дао є природним порядком всесвіту, характер якого має розпізнати інтуїція, щоб реалізувати потенціал індивідуальної мудрості, як це задумано в контексті східноазіатської філософії, східноазіатських релігій або будь-якої іншої філософії чи релігії, яка узгоджується з цим принципом. Це інтуїтивне пізнання життя не можна зрозуміти як концепцію. Швидше, це пізнається через реальний життєвий досвід повсякденного буття. Його назва, Дао, походить з китайської мови, де воно означає

шлях, стежину, маршрут, дорогу або, іноді, ширше доктрину, принцип або цілісне переконання.

Лао-цзи в “Дао Де Цзін” пояснює, що Дао — це не назва речі, а основний природний порядок Всесвіту, кінцеву сутність якого важко описати, оскільки вона неконцептуальна, але очевидна в живому бутті людини. Дао є “вічно безіменним” (Дао Де Цзін), і його слід відрізняти від незліченних іменованих речей, які вважаються його проявами, реальністю життя перед його описами.

Слово “дао” (道) має різноманітні значення як у стародавній, так і в сучасній китайській мові. Окрім суто прозаїчного використання, яке означає дорогу, канал, шлях, принцип тощо, це слово набуло різноманітних і часто незрозумілих метафоричних, філософських і релігійних значень. У більшості систем вірувань це слово вживається символічно в його значенні “шлях” як правильний або належний спосіб існування, контексті релігійних практик досягнення стану просвітлення або духовної досконалості, яка є результатом цих практик.

Деякі вчені роблять чітку різницю між моральним чи етичним використанням слова “Дао”, яке поширене в конфуціанстві та релігійному даосизмі, і більш метафізичним використанням цього терміну, що використовується у філософському даосизмі та більшості форм буддизму Махаяни; інші стверджують, що це не окремі використання чи значення, розглядаючи їх як взаємопов’язані та сумісні підходи до визначення цього терміну. Спочатку цей термін використовувався як форма практики, а не теорії — термін використовувався для позначення того, що неможливо описати словами, — і ранні твори, такі як “Дао Де Цзін” та “І Цзін”, докладають зусиль для розрізнення концепції Дао.

Дао можна приблизно розглядати як потік Всесвіту або як певну сутність, що стоїть за природним світом, який зберігає та підтримує баланс і порядок у Всесвіті. Це пов’язано з ідеєю ци, основною енергією дії та існування. Дао — це недуалістичний принцип — це велике ціле, з якого походять усі окремі елементи Всесвіту. Келлер вважає це подібним до негативної теології західних вчених, але Дао рідко є об’єктом прямого поклоніння, до нього ставляться більше як до індуїстських концепцій карми, дхарми, ніж як до божественного об’єкта. Дао частіше виражається

у зв’язку між 无 (порожнечею) та 阴阳 (природним, динамічним балансом між протилежностями), що призводить до його центрального принципу 无为 недіяння.

Дао зазвичай описується в термінах стихій природи, зокрема як подібне до води. Велика частина даоської філософії зосереджується на циклічній безперервності природного світу та його контрасті з лінійними, цілеспрямованими діями людей. Вважається, що в будь-якому застосуванні дао воно має невимовні якості, які не дозволяють визначити чи виразити його словами. Однак його можна усвідомити та відчути, а його принципи (які можна розпізнати, спостерігаючи за природою) можна дотримуватися або застосовувати на практиці. Велика частина східноазіатських філософських творів зосереджується на цінності дотримання принципів Дао та різноманітних наслідках їх невиконання.

Дао є спільним для конфуціанства, чань-буддизма, а також у східноазіатської філософії та релігії загалом. У даосизмі, чань-буддизмі та конфуціанстві метою духовної практики є “стати єдиним цілим з Дао” (Дао Де Цзін) для досягнення “недіяння” (无为). Це включає в себе медитативні та моральні практики. Важливим у цьому відношенні є даоська концепція Де (德 кит. чеснота). У конфуціанстві та релігійних формах даосизму це часто явно моральні/етичні аргументи щодо належної поведінки, тоді як буддизм та більш філософські форми даосизму зазвичай посилаються на результати дії, це поняття є близьким до карми. Дао нерозривно пов’язане з поняттями інь і ян, де кожна дія створює протидію як природні неминучі зрушення в рамках проявів Дао, а правильна практика по-різному передбачає прийняття та смирення з цим природним розвитком.

Єдиного ортодоксального даоського погляду на Дао не існує. Усі форми даосизму зосереджені навколо Дао та Де, але існує велика кількість різних інтерпретацій серед представників різних течій. Незважаючи на таке розмаїття, в даосизмі та його відгалуженнях є деякі чіткі, спільні закономірності та напрями. Різноманітність даоських інтерпретацій Дао можна побачити в чотирьох текстах, що представляють основні течії в даосизмі. Усі чотири тексти використовуються в сучасному даосизмі. Дао Де Цзін є найстарішим текстом і представником

філософського підходу до Дао. “Дао Ті Лунь” — це екзегеза “Дао Де Цзін2 що датується восьмим століттям нашої ери, написана з точки зору добре освіченої та релігійної людини, яка представляє традиційну наукову перспективу. Релігійна перспектива Дао виражена в Ціньцзін Цзін, літургійному тексті, який спочатку був складений за часів династії Хань і використовується як гімн у релігійному даосизмі, особливо серед відлюдників. Чжуан-цзи використовує літературні прийоми, такі як казки, алегорії та оповідання, щоб зв’язати Дао з читачем, ілюструючи метафоричний метод перегляду та вираження Дао.

З іншого боку, філософський даосизм розглядає Дао як нерелігійну концепцію; це не божество, якому слід поклонятися, і це не містичний На відміну від езотерики, типової для релігійних систем, у філософському даосизмі Дао не є трансцендентним по відношенню до себе, і містичне досягнення Дао не є втечею від світу. Я, заглиблене в Дао, — це “я”, що стоїть на своєму місці в природному Всесвіті. Людина, що живе в межах Дао, перевершує себе та свою діяльність. Однак це розрізнення ускладнюється інтерпретаційними труднощами в категоризації даоських шкіл, сект і рухів. Усвідомлення свого місця в суспільстві і світі є важливою темою в даоській філософії.

Дао, або Шлях, Конфуція можна назвати “Істиною”. Конфуціанство розглядає Шлях, або Істину, як відповідність конкретному підходу до життя, політики та традиції. Воно вважається настільки ж необхідним і визнаним як Де (德 кит. чеснота) і Жен (仁 кит. людяність).[23] Конфуцій представляє гуманістичне “Дао”. Він лише рідко говорить про Тянь Дао (天道 кит. шлях неба).[17] Впливовий ранній конфуціанець Сянь Цзи чітко зазначив цей контраст. Хоча він визнав існування та небесну важливість Шляху Неба, він наполягав на тому, що Дао головним чином стосується людських справ.

Концепція, позначена сучасним ієрогліфічним знаком Дао, утворює кілька семантичних рядів. У першому - найпоширенішим значенням Дао є шлях, дорога. Другий ряд включає такі семантичні поняття, як мораль, етика, справедливість. Третій ряд: слово, розмова, вчення, правда та шлях життя. Взагалі, ієрогліф Дао

складається з двох частин: “首” - голова та “走” - йти. Лао Цзи не вигадав цього терміну, але був першим, хто наділив його такою вагою. Мислитель поставив “Дао” як основу своєї філософської системи.

2.3 Релігійний аспект концепту дао

Форми і варіації релігійного даосизму неймовірно різноманітні. Вони об’єднують широкий спектр академічних, ритуальних, надприродних, релігійних, літературних і народних практик. Буддизм і конфуціанство особливо вплинули на те, як багато течій даосизму формулювали, підходили та сприймали Дао. Різноманітні течій релігійного даосизму відповідно розглядають Дао та тлумачать писання про нього незліченними способами. Таким чином, за винятком кількох загальних подібностей, важко дати точне, але чітке резюме їхнього тлумачення Дао. Центральним принципом більшості різновидів релігійного даосизму є те, що Дао завжди присутнє, але його необхідно проявляти, культивувати та вдосконалювати. Це джерело Всесвіту, і зерно його первісної чистоти що живе в усьому. Проявом Дао є Де, яке виправляє і оживляє світ сяйвом Дао.

Як формальна релігійна концепція конфуціанства, Дао є Абсолютом, до якого рухаються віруючі. У Чжун Юн (Доктрина середнього) гармонія з Абсолютом є еквівалентом чесності та щирості. Шлях освітлює чесноту, покращує людей і знаходиться в межах найчистішої моралі. Під час династії Тан Хань Юй далі формалізував і визначив конфуціанські вірування як апологетичну відповідь на буддизм. Він наголосив на етиці Шляху. Він чітко поєднав “Дао” і “Де”, зосереджуючись на гуманній природі та праведності. Він також сформулював і розвинув dàotǒng (道统кит. традицію Шляху), щоб відкинути традиції буддизму.

Буддизм вперше почав поширюватися в Китаї в першому столітті нашої ери і переживав золотий вік зростання і зрілості до четвертого століття нашої ери. Сотні збірок санскритських текстів були перекладені китайською мовою буддистськими ченцями за короткий проміжок часу. Дх'яна була перекладена як чань (а пізніше як дзен), що дало назву дзен-буддизму. Використання китайських понять, таких як Дао,

які були близькі до буддійських ідей і термінів, допомогло поширити релігію та зробити її більш доступною для китайців. Однак відмінності між санскритською та китайською термінологією призвели до деяких початкових непорозумінь і остаточного розвитку східноазіатського буддизму як окремої сутності. У рамках цього процесу багато китайських слів привнесли в буддизм свої багаті семантичні та філософські асоціації, включаючи використання "дао" для центральних понять і догматів буддизму. Чань (дзен) буддисти вважають Дао синонімом як буддійського Шляху (марга), так і його результатів; восьмеричний шлях і буддійське просвітлення (саторі). Пошук природи Дао і Будди — це не просто питання формулювань, а активна відповідь на Чотири Шляхетні Істини, які неможливо повністю виразити чи передати словами та конкретними асоціаціями. Використання "Дао" в цьому контексті відноситься до буквального "шляху" буддизму, повернення до універсального джерела, дхарми, правильної медитації та нірвани, серед інших асоціацій. "Дао" зазвичай використовується китайськими буддистами, повним асоціацій і нюансів.

Висновки до Розділу 2

У другому розділі нами було розглянуто історичний розвиток даосизму в Китаї. Визначено, що деякі його елементи даосизму витікають із давніх народних релігій Китаю, що пізніше об'єдналися в даоську традицію. Важливим етапом в розвитку вчення була організація першої релігійної школи “Шлях небесних майстрів” (відомої як школа Чженьї), яка сформувалася наприкінці 2-го століття н.е. Даосизм мав значний вплив на китайську культуру, зокрема на алхімію, астрологію, та інші аспекти. Сучасний даосизм є однією з п'яти офіційно визнаних релігій Китайською Народною Республікою та має велику кількість прихильників у різних країнах Східної та Південно-Східної Азії. Також у цьому розділі розглянуто різницю у трактуванні поняття “Дао” у різних філософських течіях Китаю. Вказано, що саме Лао-цзи надав цьому терміну особливий смисл та принцип порожнечі, що стало ключовим для його філософії. Далі, Чжуан-цзи поглибив та розвинув цей принцип, наділивши його семи аспектами порожнечі. Важливу роль у подальшому розвитку цього поняття відіграла давньокитайська філософська школа “Сюань-сюе”.

Нами було описано розуміння поняття “Дао” у конфуціанців та даосів. Конфуціанці вважали “Дао” етичним шляхом для людини у суспільстві, в той час як даоси розглядали його як природний шлях, відокремлений від людських стандартів та бажань. Вони підкреслювали важливість узгодження з природним процесом та недопущення суперечностей з ним. Нарешті, висвітлено підходи до поняття “Дао” в контексті спонтанності та простоти, які властиві даосам. Вони критикували конфуціанців за підвищену увагу до ритуалів та відмінностей, вважаючи це надмірним та штучним. Замість цього, даоси пропагували розвиток власної природної сутності та сил, щоб узгоджуватися з Дао. У цьому контексті розглядаються дві ключові постаті формування класичного даосизму - Лао Цзи та Чжуан-цзи. Наведено легендарні та історичні аспекти їхніх життєвих шляхів та внесків у філософію даосизму.

У контексті буддизму, “Дао” ідентифікується як аналог Шляху (марга) та результатів практики (саторі). Використання терміну “Дао” в цьому контексті вказує

на прагнення до повернення до універсального джерела та досягнення нірвани. Буддисти використовують термін “Дао” для вираження цих концепцій, враховуючи його багаті семантичні та філософські асоціації.

РОЗДІЛ 3
СТРУКТУРНО СЕМАНТИЧНИЙ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ЧЕН'ЮЙ З ЛЕКСЕМОЮ "道"

3.1. Лексема дао та їх значення у сучасній кит мові

Розглядаючи концепт "дао", доречно дослідити його з лінгвістичного боку, а саме: на прикладі лексеми "道", яка застосовується на його позначення та містить низку інших значень. Щоб показати як сучасне суспільство сприймає багаторічний концепт, базуючись на статтях офіційних сайтів "人民网", "新浪网", "中国新闻网", було вирішено обрати тексти, формальною ознакою яких є наявність у структурі лексеми "道".

Спершу, звернемось до етимології лексеми "道". Дао пишеться китайським ієрогліфом 道 як у традиційній китайській, так і в спрощеній китайській. Він символізує найпоширенішу класифікацію китайських ієрогліфів "радикально-фонетичних" або "фоно-семантичних" графіків, які поєднують "радикал" або "детермінатив" (приблизно надають семантичну інформацію) з "фонетиком" (визначає звучання слова). Dao 道 графічно поєднує детермінатив chuo 辶 "йти" та фонетик shou 首 "голова". Крім того, dao 道 є фонетичним елементом у dao 導 "керівник; веде" (з радикалом cun 寸 "великий палець; рука").

Найдавніші письмові форми Дао були знайдені на бронзовому посуді і печатках часів династії Чжоу (1045–256 рр. до н. е.). Ці стародавні символи Дао чіткіше зображують елемент shou 首 "голова" як волосся над обличчям. У деяких варіантах радикал chuo 辶 "йти; просуватися" замінюється радикалом xing 行 "йти; дорога". Написи на бронзі з 道 іноді містять елемент shou 手 "рука" або cun 寸 "великий палець; рука", який зустрічається в dao 導 "вести". Це "дао з елементом руки" зазвичай ототожнюють із сучасним ієрогліфом 導 "вести", "направляти", "очолювати", і вважають похідним від 道, "шлях". Але скоріше за все, "дао з рукою"

є лише варіантом основного дао і це слово поєднує в собі номінальний і вербальний аспекти

Наступним розглянемо усі можливі значення лексеми “**道**”. [8] Згідно зі словником “现代汉语词典”, в основному, ця лексема виступає у ролі іменника, рідше – дієслова і класифікатора. Першим значенням є власне шлях, другим значення є дорога, маршрут, третім значенням є подоланий шлях, четвертим значенням є підхід, метод, звичай, п’ятим значенням є ідея, думка, шосте значення дао як філософський шлях істини, також може вживатись в значені: даосизм, замість **道台** - даотай керівник округу, провідник, дао як одиниця адміністративного поділу. В якості класифікатора виступає для: довгих предметів, воріт, застав на дорозі, офіційних документів, страв, дій. У якості дієслова має значення: говорити, виражати, спиратись на щось, їхати з…, знати, керувати,вести за собою, йти за течією. Також дао може мати значення скорочених географічних назв (Даосянь, Даокоу…) і прізвище Дао.

У текстах ЗМІ серед досліджених чен’юй із лексемою “**道**”, найчастіше зустрічаються значення: “шлях” та “мораль” Наприклад, у значенні “шлях” вживається наступний чен’юй: “问道于盲” – запитувати шлях у сліпого. На сайті “**中国新**闻网” опублікована стаття, у якій зазначається цей фразеологізм: “**几十年下来**, **看游医等于**问道于盲的常识才终于普及下来。” – “Через десятиліття думка про те, що відвідування знахаря все одно, що запитувати дорогу у сліпого, нарешті стала популярною”.

У значенні “мораль” досліджувана лексема представлена у чен’юй “**道微德薄**” – “відсутність моралі і здібностей”. Доречно навести приклад зі статті 2013 року сайту “**中国新**闻网”, яка присвячена користі від росповсюдження інтернету: “**既可帮助我**们防微杜渐，也能使人道微德薄。” – “Це може допомогти нам не лише вирішувати проблеми в їхньому зародку, але може призвести до відсутності моралі і здібностей”.

Щодо випадків коли лексема “**道**” постає у значенні “даос” (послідовувач вчення даосизму), їх значно менше, однак, також зустрічаються у статтях. Наприклад,

чен'юй "**道骨仙**风" – "манери безсмертного і тіло даоса" вживається у такому реченні: "师父太乙真人保持着仙人的道骨仙风" – "Вчитель Тай Ї - людина з великої літери, зберігаючи манери безсмертного і тіло даоса".

Отже, лексема "**道**" має ряд значень, виражених в основному виражених іменниками "дорога", "шлях", "мораль", "дао, даосизм".

3.2. Семантична класифікація чен'юй із лексемою "道"

Досліджуючи концепт "дао" у текстах сучасних ЗМІ, заздалегідь обрані чен'юй із лексемою "**道**" було поділено на 6 семантичних груп, для того щоб базуючись на фразеологічних одиницях, що зустрічаються у статтях, можна було зробити аналіз, наочно показавши виявлені характерні риси, що притаманні цим висловам. До найбільшої групи входять вислови, що описують людей за зовнішністю або моральними якостями (див. додаток 2). До цієї групи входять такі чен'юй: "**仙**风道骨" - манери безсмертного і тіло даоса, описує непересічну людину, це словосполучення доволі часто зустрічається в текстах китайських ЗМІ, прикладом є наступне речення: "**步入大殿内，新塑的希夷先生坐像仙**风道骨，让人仰视。", яке можна перекласти як : "Нещодавно створена статуя Чень Туана при вході в храм своїм непересічним виглядом змушує людей дивитись на нього знизу вверх". Наступним висловом з цієї категорії є "**惨无人道**" який можна перекласти "не мати в собі нічого людського", який описує жорстоку людину, або нелюдські вчинки. Прикладом використання цього вислову в текстах китайських ЗМІ є наступне речення: "进行了惨无人道的人体活体试验，犯下了反人类的滔天罪行。" , що можна перекласти як "Проводили нелюдські досліди над людьми та чинили жахливі злочини проти людства." Ще одним висловом з цієї категорії є "**昏庸无道**", який можна перекласти як жорстокий і неосвічений і використовується відносно правителя, або керівника. Прикладом речення з китайських ЗМІ в якому використовується цей вислів є "剧中讲述了春秋时期，晋灵公昏庸无道，奸臣屠岸贾抄斩赵家满门。" яке можна перекласти як: Опера

розповідає історію періоду Весни і Осені, про князя Лін Цзіня який був неосвіченим і аморальним, а зрадник чиновник Туан Гу вбив всю сім'ю Чжао.

Другою за чисельністю групою є група, яка описує відносини між людьми. До цієї категорії відносяться такі вислови: "问道于盲" можна перекласти як запитувати дорогу в сліпого, в значенні звертатись до некомпетентної людини. Прикладом використання цього чен'юй в текстах китайських ЗМІ є речення "**几十年下来，看游医等于**问道于盲的常识才终于普及下来。", яке можна перекласти як: За десятиліття думка про те, що відвідування знахаря все одно, що запитувати дорогу в сліпого, нарешті стала популярною. Наступним висловом з цієї категорії є "**称孤道寡**" , який можна перекласти як "вдавати з себе начальника" . Прикладом використання цього чен'юй в текстах китайських ЗМІ є речення "**溥**仪在紫禁城称孤道寡，开支浩繁." "Пу Ї вдавав з себе начальника в Забороненому місті, витрачаючи величезні суми. Ще одним висловом з цієї категорії є "说长道短", що можна перекласти як пліткувати. Цей чен'юй використовується в багатьох статтях китайських ЗМІ, прикладом використання є речення "对班子成员的评价，要实事求是，切忌说长道短。" , яке можна перекласти як: "Оцінюючи членів команди, опирайтесь на факти та уникайте пліток."

Третя група включає в себе чен'юй які пов'язані з філософським значенням дао і вченням Даосизму, до таких чен'юй відноситься "**天道酬勤**" що можна перекласти як працьовитість буде винагороджена небесами. Прикладом речення з китайських ЗМІ в якому використовується цей чен'юй: "**天道酬勤，一切都是最好的安排！**" , що можна перекласти як: "Працьовитість буде винагороджена небесами, все налагодиться найкращим чином." Ще одним прикладом чен'юй з цієї групи є " 进道若退" , що означає: "осягнення дао подібно до шляху назад", цей вислів є цитатою з Дао де цзін, а прикладом речення з текстів китайських ЗМІ в яких використовується цей чен'юй є речення: "**明道若昧**，进道若退。" що можна перекласти як: "Світлий шлях подібний до темного, осягнення Дао подібно до шляху назад."

Четверта група включає чен'юй які характеризують шлях, або напрямок руху, прикладами таких висловів є: "**生**财有道" який можна перекласти, як знати шлях збагачення. Прикладом речення з текстів китайських ЗМІ в яких використовується цей чен'юй є заголовок статті: "2021**生**财有道, **如何能**让钱生钱?", це речення можна перекласти як: "2021 знати шлях збагачення, як можна заробити?". Ще одним чен'юй який відноситься до цієї категорії є "**中庸之道**", що можна перекласти як - "твердий курс на золоту середину". Приклад використання цього чен'юй в текстах китайських ЗМІ можна знайти в речені "围棋受中庸之道影响颇深，也讲究中和思想。" яке можна перекласти як - "На го глибокий вплив мають принципи гармонії та курсу на золоту середину."

П'ята група включає чен'юй які характеризують суспільство, прикладами таких чен'юй є: "**怨声**载道" який можна перекласти як загальне обурення і використовується, щоб продемонструвати загальне суспільне невдоволення якоюсь подією, чи ситуацією. Прикладом речення з цим чен'юй є: "**天灾人**祸双重暴击美国民众怨声载道", яке можна перекласти як: "Народ Америки невдоволений несподіваним подвійним ударом природних катаклізмів." Ще одним чен'юй з цієї групи є "**道殣相望**", що можна буквально перекласти як "довкола заморені голодом люди", цей чен'юй описує стан загального голоду по всій країні. Прикладом речення з китайських ЗМІ в яких використовується цей чен'юй є речення: "**灾区出**现了"**道殣相望、赤地千里、草木皆枯**"**等令人触目惊心的惨状。**", яке можна перекласти як: "В зоні стихійного лиха можна було спостерігати жахливу картину: довкола заморені голодом люди, земля перетворилась на пустелю, а вся рослинність посохла." Це речення було використано в статті що описувала посуху в провінції Шаньдунь. До цієї групи також входить вислів "**得道多助**", який буквально можна перекласти як: "Справедливий має широку підтримку(в суспільстві)". Прикладом використання цього вислову з текстів китайський ЗМІ є речення: "这充分表明，得道多助，失道寡助，公道自在人心。" , яке можна перекласти як: "Це чітко демонструє, що справедливий має широку підтримку в суспільстві, а несправедливий втрачає

підтримку, справедливість проникає в серця людей.” Також до цієї групи входить вислів “**大逆不道**”, який можна перекласти як “вчиняти найбільший злочин(зраду Батьківщини)”. Прикладом використання цього чен’юй в текстах китайських ЗМІ є речення “这些话听在“**台独**”**分子耳**朵里，简直就是大逆**不道**，应该“**按律**论罪”。”, яке можна перекласти як: “Ці слова про незалежність Тайваню це ніщо інше як зрада Батьківщини і має кваліфікуватися як злочин.”

Шоста група включає в себе чен’юй зі складовою частиною “**道**” які характеризують почуття та емоції. До цієї групи входить чен’юй “头头是道” який можна перекласти як “переконливо”. Прикладом використання цього чен’юй в текстах китайськи ЗМІ є речення: “**基地**经理丁东方讲起他的“**种**莲经”头头是道。” , яке можна перекласти як: “Управляючий Дін Дунфан переконливо розповів про свої “лотосові сутри.” Ще одним прикладом чен’юй з цієї категорії є вислів “**津津**乐道”, який можна перекласти як “захоплюватись, розповідати із захопленням”, прикладом використання цього вислову в текстах китайських змі є заголовок статті на сайті Sina: “赛后网友津津乐道”, що можна перекласти як: “Після змагання користувачі інтернету поділились своїм захопленням”. Також до цієї категорії входить чен’юй “**神**谋魔道” який можна перекласти як “натхнення згори, велике натхнення”, або “чорт поплутав” , якщо використовується в негативні конотації. Прикладом використання цього вислову в текстах китайських ЗМІ є речення: “**他**们没有亡羊补牢，抓紧抗疫，而是神谋魔道地把精力投入到撒谎、“**甩**锅”**上**”, яке можна перекласти як: Замість того щоб кинути всі сили на подолання епідемії вони з великим натхненням брешуть, щоб звалити вину на інших.”

3.3. Структурна характеристика чен’юй із лексемою “道”

Для того щоб зробити повний аналіз чен’юй із лексемою “**道**”, що виявлені у текстах сучасних ЗМІ, необхідно приділити увагу їх структурі, тобто простежити як вони побудовані і які випадки зустрічаються найчастіше.

Спершу розділимо чен'юй на дві категорії: чен'юй паралельної і непаралельної конструкції. (див. Додаток 3) Щодо останньої категорії, то вона зустрічається значно рідше, ніж паралельна, а саме – 17 виразів. Ця категорія характеризується різноманітною синтаксичною структурою, а також несхожим лексичним складом, що охоплює різні службові слова. Тут добре простежуються частки з веньяню, які так характерні для стилю ЗМІ. Наприклад, на сайті "**新浪网**" у статті про прес-конференцію Речника Міністерства закордонних справ Китаю Ван Веньбіна у реченні "对中国人民发动了令人发指的细菌战，进行了惨无人道的人体活体试验，犯下了反人类的滔天罪行。" зустрічається наступний чен'юй: "**惨无人道**" – Жорстокий, нелюдський. Це речення можна перекласти як: Проти китайського народу була розпочата жахлива бактеріологічна війна, проводились експерименти на людях і вчинялись жахливі злочини проти людства. Характерна риса, що засвідчує про непаралельну конструкцію цього чен'юй – заперечна частка "**无**".

Наступним прикладом є інший чен'юй непаралельної конструкції: "**文武之道**" – керувати, згідно з мирними та військовими принципами. У цьому випадку саме службове слово "**之**", що дорівнює сучасному **的**, є характерною ознакою непаралельності. Цей чен'юй вживається в статті сайту "**人民网**": "**德**胜门文化街区改**造嵌入**"**文武之道**"**理念**" – Оновлення культурного кварталу Де Шенмень в рамках концепції "Керувати, згідно з мирними і військовими принципами".

Інший приклад чен'юй непаралельної конструкції: чен'юй "**道不拾**遗" – На дорогах не підбирати загубленого (в знач.) чистота і простота поведінки, цей чен'юй використаний в реченні "**在如此**严格的要求下，我军在大别山上军纪严明，人民军队真正做到了秋毫不犯，道不拾遗。" на сайті "**人民网**" , це речення можна перекласти як: За таких суворих вимог наша армія дотримується суворої військової дисципліни на горі Дабешань, Народно-визвольна армія справді і мухи не образила, та дотримувалась чистоти і простоти поведінки. Заперечна частка "**不**" вказує на непаралельну конструкцію цього чен'юй.

Ще одним прикладом чен'юй непаралельної конструкції є вислів "问道于盲" – запитувати дорогу в сліпого, що є метафорою звернення за порадою, або допомогою до некомпетентної людини (невігласа). Прикладом використання цього чен'юй є речення на сайті "**人民网**": " **几十年下来，看游医等于**问道于盲", яке можна перекласти як "Через десятиліття думка про те, що відвідування знахаря все одно, що запитувати дорогу у сліпого, нарешті стала популярною." Прийменник "**于**" в цьому випадку вказує нам на те, що цей чен'юй відноситься до непаралельної конструкції.

Також до непаралельної конструкції відноситься чен'юй "贫而乐道" - бути щасливим в бідності, на це вказує сполучник "**而**" який широко використовувався у мові веньянь. Приклад використання цього вислову в текстах китайських ЗМІ ми можемо спостерігати на прикладі речення зі статті на сайті "**人民网**": "**先秦**时期，孔孟、老庄等诸子学说体系里即孕育着慈善思想的精华，譬如儒家言"**仁**"、**道家言**"**慈爱**"、**孔子**说"贫而乐**道**，**富而好礼**"" – У доциньський період суть ідеї благодійності виховувалася у вченнях Конфуція, Мен-цзи, Лао-цзи та інших мудреців, наприклад "гуманність" конфуціанства, "співчуття" даосизму та як казав Конфуцій треба "бути щасливим в бідності, і вічливим в багатстві ".

Ще одним чен'юй непаралельної конструкції є вислів "进道若退" який перекладається як: "розуміння дао подібне до шляху назад", це є цитатою з трактату "Дао де цзін". Ознакою непаралельності цього вислову є присутність в ньому прислівника **若**, який має значення "подібно". прикладом використання цього вислову є речення зі статті на сайті "**新浪网**" в якому йдеться:"**明道若昧**，进道若退。, що можна перекласти як: "Світлий шлях подібний до темного, осягнення Дао подібно до шляху назад."

Далі розглянемо чен'юй паралельної конструкції, у яких можна простежити наступні види паралелізму: лексико-семантичний, кількісний, фонетичний та граматичний. Наприклад, "**天公地道**" – по справедливості небесній і земній, образне значення максимально справедливо. Тут продемонстровано лексико-семантичний паралелізм, оскільки "**天**" та "**地**" належать до одного понятійного ряду

– небо та земля, а “**公**” та “**道**” в цьому вислові мають одне і те саме значення – справедливість. Цей чен’юй вживається у заголовку статті політичної тематики тематики на сайті “**人民网**”, “**港区全国政**协委员共同声明：“爱国者治港”**是天公地道的政治**伦理” – Спільна заява гонконгських членів Всекитайського комітету Народної політичної консультативної ради Китаю: "Патріоти, що керують Гонконгом" - це максимально справидливі політичні принципи.

Наступним прикладом цього виду чен’юй є фразеологізм “说千道万” – “Багато говорити, сказано тисячі слів, що б там не казали”. Йому притаманний граматичний паралелізм, оскільки відбувається чергування присудків “说”– “**道**” та додатків “**千**” – “**万**”. Цей фразеологізм вжито у статті сайту “**人民网**” : “**所以**，说千道万，活儿得干好，绝不能在咱们这里出问题。” – “Отже, вже сказано тисячі слів про те, що ми повинні добре виконувати свою роботу і з нами не повинно бути проблем.” [73]

До чен’юй з паралельною конструкцією відноситься вислів “**道山学海**” - Знання вище за небо і глибше за море. У цьому чен’юй простежується паралелізм “**山**” - “**海**” та “**道**” - “**海**”. При чому “**道**” та “**海**” в цьому вислові є синонімами і можуть перекладатись як знання (вчення), що й дає підстави стверджувати про лексико-семантичний паралелізм. Прикладом використання цього чен’юй в текстах китайських ЗМІ є заголовок статті на сайті “**新浪网**” присвяченого людям зі знаком зодіака Скорпіон - “**天蝎座的人道山学海**，**天**伦之乐天伦，心有灵犀” , це речення можна перекласти як: “Мудрість скорпіонів вище за небо і глибше за море, їм притаманне радісне сімейне життя, та душевна спорідненість.” Також до чен’юй з паралельною конструкцією відноситься вислів “**道同**义合” - “Погоджуватись”, дослівно його можна перекласти як “спільна істина спільна правда”, в цьому чен’юй простежується паралелізм “**道**” - “义” та “**同**” - “**合**”, що також є лексико-семантичним паралелізмом. Цей вислів використовується в заголовку статті на сайті “**新浪网**” що присвячена міжнародній виставці “**管通世界·道同**义合——**中国国**际管道展5**月底北京开幕**” - “Труби пронизують світ, повністю погоджуюсь – Китайська міжнародна виставка трубопроводів відкривається в Пекіні наприкінці травня.”

Вислів “**横行霸道**” - “Лютувати, бешкетувати, чинити свавілля”, також можна віднести до чен’юй з паралельною конструкцією, оскільки ми бачимо паралелізм між двома частинами цього вислову **横行** та **霸道**, що можна дослівно перекласти - йти наперекір принципам дао. Прикладом використання цього чен’юй в текстах китайських ЗМІ є речення зі статті на китайському сайті “**中国新**闻网”: “**一直以来**, **美国打着所**谓维护“**国家安全**”**的幌子**，**在全球网**络空间横行霸道。”, це речення можна перекласти як: Протягом довгого часу США під прикриттям так званого захисту національної безпеки чинили свавілля у всесвітньому кіберпросторі.

Також до чен’юй з паралельною конструкцією відноситься вислів “**仙**风道骨 ” який можна перекласти як “манери безсмертного і тіло даоса”, це є метафорою яка означає непересічну людину. В цьому чен’юй ми можемо простежити паралелізм слів 风 та **骨**, що мають значення манер, тобто духовної складової і тіла людини. При чому “**道**” та “**仙**” в цьому вислові є синонімами і відносяться до послідовників даоського вчення, що дає підстави стверджувати про лексико-семантичний паралелізм у цьому вислові. Цей чен’юй широко застосовується в текстах китайських змі різного спрямування, в ході дослідження було виявлено 10 статей в яких використовується цей вислів. Наведемо приклад одного з них, “**他**让我们懂得为人处世、遵道守德、错锐避锋、不争善争、反败为胜，超越得失、仙风道骨。” , це речення з сайту “**人民网**” і його можна перекласти як: “Він дав нам можливість усвідомити як поводитись з людьми, слідувати дао, уникати гострих кутів, відстоювати добро, перетворити поразку в перемогу, виходити за рамки, мати манери безсмертного і тіло даоса.”

Яскраво виражений паралелізм у чен’юй “说长道短”, який має значення пліткувати. В цьому вислові можна простежити паралелізм 长-**短**, довгий-короткий. Дослівно цей вираз можна перекласти як довга розмова-коротка істина (багато слів-мало істини). В ході дослідження було виявлено чотири статті в яких використовується цей вислів, ось приклад речення з однієї з них: “赌博酗酒的少了，说长道短的少了，不讲信用的少了;” це речення можна перекласти як:“Менше азартних ігор та алкоголю, менше пліток, менше недотримання свого слова.”

Наступним прикладом чен'юй з паралельною конструкцією є вислів "**一**语道破", що перекладається як одним словом розкрити суть. В цьому чен'юй можна простежити паралелізм **一**语-**道破** одне слово-розкрити суть. Прикладом використання цього вислову є речення зі статті на сайті "**人民网**" у статті, що розповідає про Шанхайськи форум іновацій. "论坛上，美国加州大学圣塔芭芭拉分校数学系终身教授张益唐一语道破", це речення можна перекласти як: "На форумі Чжан Ітан, професор математичного факультету Каліфорнійського університету в Санта-Барбарі, США, одним словом розкрив всю суть.

І останнім прикладом чен'юй паралельної конструкції буде вислів "鸟道羊肠", який має значення звивиста гірська дорога. В цьому вислові ми бачимо паралелізм 鸟-**羊** (пташка-баран) та **道**-肠 (дорога-кишки) прикладом використання цього вислову у текстах китайських змі є речення з сайту "**人民网**" у статті присвяченій відкриттю у 1954 році Сичуань-Тибетського та Цинхай-Тибетського шосе. "1954**年**12**月**25**日**，**两条当**时世界上海拔最高的公路——**川藏公路与青藏公路同**时通车，涉藏地区百姓告别了"鸟道羊肠、天梯栈道、溜索横渡"，**迎来了公路跑汽**车的时代。" 25 грудня 1954 року одночасно були відкриті для руху дві найвищі автомагістралі світу - Сичуань-Тибетське і Цинхай-Тибетське шосе, жителі Тибету попрощалися зі "звивистими і крутими гірськими доріжками та дерев'яними підвісними мостами", і увійшли в еру автомагістралей.

Розглядаючи граматичну структуру усіх чен'юй, можна стверджувати, що лексема "**道**" функціонує у більшості випадків у якості додатку, рідше – підмету. Це випливає з того, що представлена лексема, в основному, є іменником і означає дорогу або шлях, а рідше означає істинну чи правду. Також зустрічаються випадки, коли "**道**" є означенням, вираженим прикметником моральний. Наприклад, на сайті "**中国新**闻网" у до статті під назвою "**首**师大化学系"**五**谈双导"**精准育人**" , є речення в якому присутній чен'юй "**就正有道**", ось приклад цього речення: "**首**师大化学系的系党委书记和系主任做客"**就正有道**"读书推介会，高层次人才担任本科生的领航班主任，党

员教师担任“**青年**导师”，辅导员为学生建立“**成**长档案”。”，яке можна перекласти як: “Секретар партійного комітету та декан хімічного факультету Педагогічного університету були гостями на презентації книги "**就正有道**" (Шукайте настанов у вчених і моральних людей), найкращі таланти виступили в ролі кураторів студентів, члени партії виступили в ролі "наставників" для молоді, а консультанти створили "профілі прогресу" для студентів.

Варто зауважити, що для дослідження було обрано лише чотирискладові чен’юй. Тому для узагальненого аналізу необхідно зазначити, що серед досліджених чен’юй найчастіше лексема “**道**“ займає другу та четверту позицію, із кількістю 15 та 30 чен’юй відповідно. Рідше, лексема представлена у третій позиції – 12 , а найменше – у першій, із кількістю 9. (див. Додаток 4)

Отже, нами досліджено структуру чен’юй із лексемою “**道**“, що вживаються у текстах китайських ЗМІ. Для здійснення детального лінгвістичного аналізу їх розділено на чен’юй паралельної та непаралельної конструкції, а також наведено приклади зі статей різної тематики.

П'ята група включає чен'юй, які характеризують суспільні події та стан суспільства. Прикладами є “**怨声**载道” та “**道殣相望**”, які демонструють загальне невдоволення чи складні ситуації в суспільстві.

Шоста група включає чен'юй, які характеризують почуття та емоції. Прикладами таких висловів є “**津津**乐道” та “**神**谋魔道”, які надають важливий контекст для розуміння внутрішніх переживань та ставлення до подій.

Також у цьому розділі ми поділили чен’юй з елементом “дао” на дві категорії: чен’юй паралельної та непаралельної конструкції.

Непаралельна конструкція виявляється значно рідше у порівнянні з паралельною. Ця категорія відрізняється різноманітною синтаксичною структурою, а також характеризується присутністю службових частин.

Паралельна конструкція, натомість, виявляється більш поширеною. У цій категорії можна виділити декілька видів паралелізму: лексико-семантичний, кількісний, фонетичний та граматичний.

3.4. Специфіка перекладу текстів ЗМІ різноманітної тематики

Серед обраних заздалегідь текстів ЗМІ, у яких наявні чен'юй, що відображають концепт "дао", помічається різноманіття тематики, а саме: суспільно-політичної, економічної та культурної. Саме тому у цьому розділі доречно прослідкувати особливості перекладу текстів представлених трьох тем Тому в цьому підрозділі ми зосередимось на загальних особливостях перекладу текстів ЗМІ різного спрямування а в наступному підрозділі розгляненемо способи перекладу чен'юй та їх адаптацію до стилю ЗМІ.

Спершу зазначимо, що тексти ЗМІ поширені серед людей, які не мають поглиблених знань із конкретних галузей, тому необхідно прагнути до якомога точного визначення понять у стилі ЗМІ, саме тому вагома роль при перекладі повинна приділятися лексиці.

У цьому дослідженні більшість текстів є культурної тематики, а це означає, що такі статті описують історію, мистецтво, традиції, повідомляють про публікації книжок, аналізують біографії видатних людей, висвітлюють різноманітні виставки, конференції тощо. Існує велика імовірність того, що іноземець, який, наприклад, не ознайомлений із філософією, може не здогадатися, що представляють відомі китайцям та сходознавцям філософські поняття – *дао* і *де,* натомість завдання перекладача – адаптувати переклад так, щоб він не викликав труднощів у розумінні для народу з відмінним світосприйняттям. Це можна побачити у наступному прикладі: "**熊希**龄不仅有扶孤助困之心，更怀匡国济时之志，进则心怀天下，退则爱民如亲，堪称道德典范，令人万世敬仰！" – "Політичний діяч Сюн Сілін, маючи добре серце, не тільки допомагав сиротам у важкій ситуації, більш того, мав бажання наставляти країну на вірний шлях та бути корисним епосі, коли він прийшов, в душі плекав усю Піднебесну, а коли йшов у відставку – полюбив народ як рідню, безумовно, його можна назвати взірцем моралі, він викликає у людей повагу та захоплення". Перекладач, крім того, що має пояснити хто такий Сюн Сілін, додавши назву посади, також повинен розтлумачити вищезгадані поняття – *дао* і *де,*

переклавши їх одним словом “мораль”, або ж залишити їх, зауваживши суть кожного з них: вищий закон – *дао* і його відображення у людині та світі – *де*. В такому випадку переклад буде виглядати наступним чином: “Політичний діяч Сюн Сілін, маючи добре серце, не тільки допомагав сиротам у важкій ситуації, більш того, мав бажання наставляти країну на вірний шлях та бути корисним епосі, коли він прийшов, в душі плекав усю Піднебесну, а коли йшов у відставку – полюбив народ як рідню, безумовно, його можна назвати взірцем послідовувача вчення про дао і де, він викликає у людей повагу та захоплення” У перекладі також важливо зберегти метафоричність та образність оригіналу, тому слово “Піднебесна” замість “країна” тут є більш влучним. Щодо граматичної структури, членування речення на окремі частини не відбувається, адже незважаючи на наявність стилістично-забарвленої лексики, для текстів культурної тематики допустима багатошаровість із використанням різних мовних зворотів.

Наведемо приклад іншої статті культурної тематики: “谢涛是著名晋剧表演艺术家，他在剧中一人分饰两角，既扮演仙风道骨、心思缜密的庄周，又饰演性格洒脱、风流倜傥的楚王孙，在唱腔、动作和情感表达上均切换自如。”Відомий актор шансійської драми Се Тао, самотужки виконує дві ролі в опері, а саме не лише роль непересічної особистості, видатного мислителя Чжуан-Цзи, але й талановитого і зухвалого правителя царства Чу, при цьому впевнено балансуючи між співом, танцями та вираженням емоцій.” В цьому реченні ми маємо три особи - це актор Се Тао, а також історичні постаті Чжуан-Цзи та правителя царства Чу. Для адаптації цього перекладу для людей не знайомих з історією Китаю доречно буде винести додаткову інформацію про цих персон. Наприклад Чжуан-Цзи філософ періоду Воюючих царств (475-221 р до н. е.) найбільш відомий однойменним філософським трактатом “Чжуан-Цзи”. В цьому реченні також присутній чен’юй “仙风道骨”, який можна перекласти як манери безсмертного і тіло даоса, що в переносному значенні означає непересічну людину, тобто людину яку має високі моральні та духовні якості і дотримується норм даосизму. В перекладі цей вислів вживається саме як непересічна людина оскільки це краще розкриває суть яку хотів передати автор, а також для

кращого розуміння читачів, тому в цьому випадку доречно було використання саме описового перекладу. Також окремо можна винести пояснення стосовно шансійської драми пояснивши, що це різновид опери що розповсюджений на території провінції Шансі.

Щодо суспільно-політичних текстів, які складають значну частину досліджуваних статей, то вони повідомляють про проведення різних зібрань, реакцію на події у світі, залучаючи промови високопоставлених чи відповідальних осіб, результати чи успішність засідань тощо. Наведемо приклад зі статті, в якій розповідається про закон США про обмеження імпорту товарів з регіону Сіньцзян. В заголовку статті йдеться: “**国**际观察：美涉疆法案与国际经贸规则背道而驰”. Це речення можна перекласти як: “Міжнародні спостерігачі: Законопроект США, який зачіпає Сіньцзян, суперечить міжнародним правилам економіки та торгівлі.” При перекладі суспільно-політичних текстів перекладач має звертати увагу на на терміни наприклад в цьому реченні використано скорочені назви “**美**” замість “**美国**” і “**疆**” замість “**新疆**”, це скорочені форми назв США і Сіньцзян. Географічні назви є важливою складовою текстів цієї тематики тому потрібно максимально точно передавати значення цих ієрогліфів саме в контексті тексту перекладу.

Наступним наведемо приклад зі статті у якій повідомляється, що сучасні державні службовці мають поважати громадську думку, бути відкритими, а головне – справедливими: “**在公共利益分配中，民众的首要**诉求是各得其所。公平可定分止争，可治国安民。” – “У розподілі суспільних інтересів головна вимога народу – кожному знайти своє місце. Справедливість може встановлювати порядок і припиняти суперечку, може керувати державою і піклуватися про народ”. У цьому прикладі продемонстровано характерну рису для текстів суспільно-політичної тематики – вживання термінів та абстрактних іменників: “**公共利益分配**” – розподіл суспільних інтересів, “诉求” – вимога, “**公平**” – справедливість. Однак, перекладач поряд із використанням подібних назв, має передати насиченість та образність, закладені автором, тому потрібно звертати увагу на фразеологізми, у нашому випадку

чен’юй, особливості перекладу яких детальніше буде показано у наступному підрозділі.

Крім того, до текстів суспільно-політичної тематики можуть належати новини одного дня про події у певному населеному пункті, або ж низка репортажів зі своєю хронологією, що пов’язані з конкретною проблемою і які відображають стан ситуації на момент написання статті. Перекладачу у цьому випадку необхідно точно передавати місце, час та фактаж подій. Для прикладу візьмемо статтю 2020 року: “岁末年初，一场突如其来的新冠肺炎疫情从湖北武汉迅速蔓延波及全国。全体医护人员抱着必胜的信念，甘于奉献、勇于担当、国尔忘家, **全力以赴**护卫人民群众的生命安全和身体健康。” – “Наприкінці минулого та на початку цього року з міста Уханю, провінції Хубей, по всьому світові стрімко поширилася несподівана епідемія пневмонії, викликана новим типом коронавіруса. Усі медичні працівники, тримаючи надію на перемогу, були готові зробити свій внесок, наважились взяти відповідальність та цілком віддатися країні, забувши про сім’ю, усіма силами захищали безпеку та здоров’я народу”. Зважаючи на те, що це вступні речення статті, завдання перекладача полягало у тому, щоб зберігши настрій, що присутній в оригіналі, ввести читачів-іноземців у курс подій і коротко описати про що йтиметься у всьому тексті, при цьому за допомогою трансформації додавання, розкривши, що таке коронавірус та якими географічними об’єктами є Ухань та Хубей. Крім того, здійснено перестановку членів речення, адже припустимо, що в українській мові може бути непрямий порядок слів, на відміну від китайської, де переважає прямий порядок, тому надзвичайно важливо було дотримуватись всіх цих тонкоще перекладу для збереження і максимально точної передачі змісту.

Останніми розглянемо специфіку перекладу текстів економічної тематики. До них відносяться статті, що аналізують стан як китайської, так і світової економіки, описують проблеми, перспективи чи стратегії розвитку країн тощо. У цих текстах помітні цифри, що відображають відсотки, кількість людей, суму грошей, дати, і це є однією з причин збереження при перекладі такої ж точності, лаконічності та ясності, як і в оригіналі. Також важливою складовою тектсів економічної тематики є особлива

економічна термінологія, тому перекладач має бути обізнаний стосовно економічних термінів та їх співвідношення з україномовними аналогами та відповідниками. Також часто в текстах цієї тематики зустрічаються назви установ такі як: національний банк, Міжнародний валютний фонд, валовий внутрішній продукт, валовий національний продукт тощо… Наприклад, це можна побачити у перекладі наступного речення: “G20**人口占全球三分之二**、GDP**占全球**85%” – “Населення Великої двадцятки становить 2/3 від усього світу, а її ВВП – 85% усього світу”. Абревіатуру “G20” перекладено шляхом використання еквіваленту, а іншу – “GDP” – за допомогою перекладу кожного елементу абревіатури. До речі, остання абревіатура часто зустрічається у текстах цієї тематики, у чому можна впевнитися у наступному прикладі, узятому із заголовку до однієї зі статей: “**江**苏 “**富可**敌国”，GDP**突破**9**万**亿！” – “Багата провінція Цзянсу, ВВП перевищує 9 трильйонів!”.

Крім абревіатур та власних назв, у текстах цієї тематики широко використовуються економічні терміни, із якими перекладач безумовно має бути знайомий. Наприклад: “**不少国家和地区已采取**负利率—**零利率、公开市**场操作等多种措施，抑制疫情对经济的冲击” – “Багато країн та регіонів вже прийняли різні заходи, такі як: негативні процентні ставки – нульові ставки, операції на відкритому ринку для стримування економічного впливу епідемії”. Тобто помічаються терміни, у яких є свої еквіваленти у мові перекладу: “负利率” – негативна процентна ставка, “**零利率**” – нульова ставка, “**公开市**场操作” – операція на відкритому ринку. Між іншим, речення цієї тематики більш стримані, дещо нейтральні, що й доводить рідше використання фразеологізмів “чен’юй”.

Також в текстах економічних статей часто фігурують різні обсяги маси, об’єму тощо. Прикладом цього слугує речення: “ **一**谈起牛蛙，永禾农业公司总经理马彪说得头头是道，从去年算，基地已经出栏90**万斤左右牛蛙**，**平均一**车大概一万六千多斤，今年市场的行情比较好，预计今年销售额大概有1000**万元**” – “Що стосується жаб-биків (великих зелених жаб), Ма Бяо, генеральний менеджер аграрної компанії Yonghe, переконливо заявив: “Враховуючи що з минулого року, ми виробили близько 450 000 кілограмів жаб-биків, в середньому це понад 8000 кілограмів на автомобіль,

тому ситуація на ринку відносно хороша. Очікується, що цього року обсяг продажів становитиме приблизно 10 мільйонів юанів.” В цьому реченні вага виробленої продукції вказана в традиційній для китайців мірі “цзінь”, що становить 500 грам, але для кращого сприйняття такі величини переводити в кілограми з якими набагато краще знайомий пересічний читач текстів ЗМІ.

Отже, у цьому підрозділі визначено специфіку перекладу текстів суспільно-політичної, економічної та культурної тематики, наочно показано і проаналізовано лексичні, синтаксичні та стилістичні особливості кожної з них.

3.5. Способи перекладу чен’юй та їх адаптація до стилю ЗМІ

Досліджуючи тексти ЗМІ, можна зрозуміти наскільки часто в них вживаються фразеологізми. У цьому підрозділі, за допомогою прикладів зі статей китайських ЗМІ буде показано способи перекладу чен’юй із лексемою “**道**”.

До першого способу належить пошук фразеологічного еквіваленту. Під цією назвою розуміється така образна фразеологічна одиниця, яка повністю відповідає мові оригіналу і базується з нею на спільному образі. Однак, зважаючи на те, що за допомогою цього способу зазвичай перекладають інтернаціональні вирази, яких у нашому дослідженні немає, то цим способом послуговуватися не будемо.

Щодо другого способу, який називається “фразеологічні аналоги”, то він використовується тоді, коли образні одиниці співпадають по сенсу у двох мовах одночасно, але вміщують у собі різні образи. Наведемо приклад використання цього способу у перекладі наступного уривку: “谈起自己的“**甜蜜事**业”，孙建军头头是道，“**要想甜度**够，有机肥料不能少。” – “Говорячи про своє цукрове виробництво, Сунь Цзяньцзюнь сказав не в брову, а в око: “Якщо ви хочете мати достатньо цукру, ви не повинні економити органічні добрива.” У цьому уривку вжито два фразеологічний зворот “头头是道”, дослівний переклад якого “все відповідно до дао”, тобто все чітко, правильно, справедливо. Зважаючи на те, що це приклад зі статті економічної тематики, у яких не буде лишнім підкреслити точність висловлювання, тому для більшого ефекту, було використано народний вислів “не в брову, а в око”, яке також

означає, чітку та лаконічну фразу, яка викриває всю суть справи. Ще одним прикладом використання фразеологічного аналогу при перекладі статті китайських ЗМІ є речення: “**自以**为生财有道却栽进了钱的圈套” – “Я думав, що знаю як вибитися зі злиднів, але потрапив у боргову пастку.” У цьому реченні чен’юй “**生**财有道”, який можна перекласти як знати шлях до збагачення був замінений на фразеологізм “вибитися зі злиднів”, який в українській мові має значення розбагатіти.

Звернемося до третього способу – дослівного перекладу, або інакше калькування. Його використовують, коли два вищезгаданих способи неможливо застосувати, із єдиною умовою, що у перекладі адекватно виражається сенс виразу і його розуміють іншомовні носії. Прикладом використання цього способу є переклад речення зі статті присвяченої виходу фільмм за мотивами книги “Канонізація божеств” написаної в епоху династії Мін в ній режисер і актори розповідають про своє бачення історії яка була продемонстрована в картині 2023 року. “**除了流**传甚广的典故“**姜太公**钓鱼——**愿者上**钩”**中充**满智慧的白发老人，黄渤提到，在一些典藏、绘本，还有之前文艺创作中，人们更熟悉的是白发飘飘、仙风道骨的姜子牙，而在一些戏曲、传记、口口相传中，姜子牙又以贩夫走卒的形象出现。” це речення можна перекласти як: “Окрім сивого старого, сповненого мудрості в широко розповсюдженій казці "Окрім образу мудрого сивого старця з казки про пана Цзяна що ловить рибу, актор Хуан Бо згадував, що люди більше знайомі з сивочолим Тайгун Ван Люйшанем, який вирізнявся манерами безсмертного і образом даоса та зійшов зі сторінок літературних збірок, а також часто виступав представником простого люду в деяких п’єсах, життєписах та усній народній творчості.” В цьому реченні зберігається дослівний переклад чен’юй “**仙**风道骨” для більшої художності оскільки мова йде про кіно і літературні твори. Також в цьому перекладі застосований прийом розширення, задля розуміння контексту додано слово актор, щоб читачам було краще зрозуміло кому саме належать ці слова. Доречно було б зробити виноску з тим якого персонажа грає цей актор у фільмі. Також щоб уникнути тавтології слово “**白**发” в першому випадку перекладено як сивий, а в другому як сивочолий.

Цей чен'юй також застосовується в реченні статті з сайту "人民网" присвяченої туру по провінції Аньхой: "**郁郁葱葱的大青山脚下，在李白文化园中，感**怀诗仙的仙风道骨。" , це речення можна перекласти як "Біля підніжжя розкішних гір Дациншань в культурному парку Лі Бо ви зможете відчути непересічний образ безсмертного генія поета." В цьому перекладі також доречно було б зробити виноску стосовно поета Лі Бо, вказати що це відомий поет епохи Тан, який вважається одним з найвидатніших поетів в історії Китаю.

Наступний четвертий спосіб – описовий переклад. Вживаючи його, перекладач має розуміти, що таким чином він "відмовляється від передачі образності" і "пояснює сенс за допомогою вільного поєднання слів". [8, с. 60] Не є виключенням те, що так втрачається експресивна забарвленість оригіналу, а також є імовірність, що передача сенсу відбуватиметься при перекладі лише одним словом. Наведемо приклад перекладу цим способом: речення зі статті культурної тематики на сайті "**中国新**闻网" в якій використовується чен'юй що містить в собі концепт "дао", стаття присвячена китайському поету, літературознавцю, перекладачу Цзуну Байхуа. "**宗先生如此肯定探究学**问和钻研艺术的"**散步**"**状**态，实是他自己人生态度和学术风格的夫子自道。" Це речення можна перекласти наступним чином: "Пан Цзун в такий спосіб стверджував, що поглиблене вивчення науки і завзяте оволодіння мистецтвом в режимі легкої "прогулянки" це його власний життєвий принцип і те як майстер описує власний науковий стиль." В цьому реченні використано фразеологізм "**夫子自道**", який перекладається як "вчитель говорить про самого себе", при перекладі було замінене слово вчитель на майстер, а говорить про самого себе замінено на описує власний, оскільки далі мова йде про стиль автора.

Також способом описового перекладу доречно перекласти речення зі статті на сайті "**人民网**" у якій розповідається про занепокоєність китайського уряду загостенням між Палестиною та Ізраїлем: "张军说，上述消极事态同国际法和安理会决议要求背道而驰，同各方关于局势降温的反复呼吁背道而驰，同国际社会维护"**两国方案**"**的努力背道而**驰。", це речення можна перекласти як: "Чжан Цзюнь заявив,

що згадана вище негативна ситуація суперечить вимогам міжнародного права та резолюціям Ради Безпеки ООН, а також неодноразовим закликам усіх сторін охолодити ситуацію та зусиллям міжнародного співтовариства щодо дотримання плану “Дві країни для двох народів”. В цьому реченні тричі повторюється чен’юй “**背道而**驰”, який має значення розходитись в діаметрально протилежних напрямках, суперечити, йти в розріз. В цьому випадку перший фразеологізм був перекладений як суперечити, а два інші були пропущені для уникнення тавтології.

Описовим перекладом також можна перекласти чен’юй, який використаний в статті на сайті “**人民网**”. що присвячена системі освіти в окрузі Наньтун провінції Цзянсу: “**展望教育新征程，如皋教育人**满怀豪情、倍道兼进。”, це речення можна перекласти наступним чином: “З нетерпінням чекаючи нової освітньої подорожі, працівники освіти повіту Жугао сповнені гордості, вирушають в дорогу. В цьому реченні чен’юй “**倍道兼**进” перекладається як вирушити в дорогу.

Ще одне речення в якому чен’юй з елементом “дао” доречно перекласти описовим методом, речення зі статті на сайті “**中国新**闻网”, стаття присвячена передачі китайською стороною реліквії “Палець Будди” Південній Кореї для здійснення церемонії. “**方丈十分**谦和，有求必应，看上去神清气爽，道貌俨然，泱泱然有大德之风。” — Настоятель дуже привітний, відгукується на всі прохання, має бадьорий та приємний вигляд, справжній праведник, світла людина з чистою душею. В цьому реченні доречно використати “справжній праведник” замість “верх чистоти та опора моральності” через те що речення і так нагромаджено описовими епітетами.

Висновки до Розділу 3

У третьому розділі нами було проведено детальний лінгвістичний аналіз концепту “дао”, зосереджуючись на лексемі “**道**”. Виявлено, що ця лексема має багате семантичне поле, яке охоплює такі значення, як “шлях”, “дорога”, “мораль”, “даосизм”. Винятковим є той факт, що “дао” може виступати як іменник, дієслово та класифікатор, що свідчить про його велику семантичну гнучкість та різноманітність використання в китайській мові.

Дослідження етимології лексеми “**道**” показало, що вона є результатом поєднання детермінативу “йти” і фонетика “голова”. Ця комбінація символізує основну ідею шляху та руху вперед.

Крім того, аналіз текстів офіційних сайтів “**人民网**”, “**新浪网**” та “**中国新**闻网” дозволив виявити, як сучасне суспільство сприймає концепт “дао”. Зокрема, значення “шлях” та “мораль” виявилися найбільш поширеними в контексті вживання лексеми “**道**” у цих джерелах. Важливим є той факт, що концепт “дао” залишається актуальним і використовується в сучасному китайському суспільстві. Також було проведено аналіз концепту “дао” у текстах сучасних китайських ЗМІ. Цей аналіз дозволив виокремити 6 семантичних груп, які надають додатковий контекст і розуміння даного поняття.

Найбільша група включає в себе вислови, які описують людей за їхнім зовнішнім виглядом або моральними якостями. Приклади таких чен'юй, такі як “**仙**风道骨”, “**惨无人道**” та “**昏庸无道**”, надають чітке уявлення про непересічних людей, жорстоких особистостей та неосвічених правителів.

Друга за чисельністю група включає в себе вислови, що описують відносини між людьми. Наприклад, “问道于盲” та “**称孤道寡**” наголошують на некомпетентності або вдаємстві деяких осіб.

Третя група включає чен'юй, що пов'язані з філософським значенням дао і вченням Даосизму. Вони надають додаткову глибину розумінню концепту “дао”, зокрема, “**天道酬勤**” та “进道若退”.

Четверта група включає чен'юй, що характеризують шлях або напрямок руху. Прикладами таких висловів є “生财有道” та “中庸之道”, які надають важливі поради щодо фінансового успіху та принципів гармонії в житті.

У підрозділі 3.4 було показано особливості перекладу текстів ЗМІ на прикладах зі статей, які були поділені за суспільно-політичною, культурною та економічною темами. Передусім, приділялась увага лексиці і граматичній структурі речень усіх трьох тем. Як виявилось, у перекладах текстів культурної тематики переважали багатошарові мовні звороти. Натомість, у текстах економічної тематики речення більш стримані в образному плані з причини насиченості економічною термінологією, і тому завданням при перекладі таких статей було збереження нейтральності. Щодо текстів суспільно-політичної тематики, то у перекладі необхідно було певною мірою зберегти офіційність і одночасно наповнити їх жвавістю та образністю, правильно переклавши фразеологічні одиниці. У підрозділі 3.5 було досліджено способи перекладу фразеологізму “чен’юй” з використанням лексеми “道” з китайської мови. Перший спосіб - пошук фразеологічного еквіваленту – не є найефективнішим, оскільки він зазвичай застосовується до міжнародних виразів, яких немає у даному дослідженні.

Другий спосіб – використання фразеологічних аналогів - є більш ефективним у даному контексті. Цей метод застосовується тоді, коли образні одиниці співпадають по сенсу у двох мовах, але вміщують різні образи. Наприклад, фразеологізм “头头是道” був перекладений як “все відповідно до дао” і супроводжувався народним висловом “не в брову, а в око”, що підкреслило точність висловлювання.

Третій спосіб – дослівний переклад або калькування - застосовується у випадках, коли інші методи перекладу не є можливими, але важливо, щоб сенс виразу був зрозумілий для носіїв іншої мови.

Четвертий спосіб – описовий переклад - використовується, коли необхідно пояснити сенс виразу вільним поєднанням слів. Цей метод може втратити експресивність оригіналу, але дозволяє докладніше роз'яснити його значення.

Таким чином, описовий переклад є найефективнішим методом для передачі сенсу фразеологізму “чен’юй”, зокрема тих, які містять лексему “道”.

ВИСНОВКИ

Поставленою метою цієї кваліфікаційної роботи було виявлення особливостей перекладу фразеологічних зворотів “чен’юй”, у складі яких є лексема “道” і які виражають концепт “дао”, а також пошук влучних способів їх перекладу у текстах китайських ЗМІ останніх 10 років, наближуючи іноземного носія до бачення китайцями досліджуваного концепту. Відповідно до визначених завдань, можна зробити наступні висновки.

По-перше, було визначено роль фразеологізмів “чен’юй” у китайському мовознавстві. Опрацювавши засади фразеології як лінгвістичної дисципліни української та китайської мов, з’ясовано, що чен’юй – це чотирискладові фразеологічні звороти, що характеризуються образністю, стійкістю, цілісністю та експресивністю, а також вивчено теоретичні основи їхньої семантики і структури. Крім того, визначено особливості функціонування чен’юй у текстах китайських ЗМІ, які у першу чергу, призначені для впливу на читачів, і з цього випливає, що вживання фразеологізмів у статтях лише більше посилює стилістичний ефект, урізноманітнюючи мову, як оригіналу, так і перекладу.

По-друге, досліджено історичні та філософські витоки, на основі яких відбулося формування концепту “дао”. Для цього було представлено ряд подій давнини та розкрито ідеали філософських шкіл. Нами було описано розуміння поняття “дао” у конфуціанців, даосів та буддистів.

По-третє, розкрито етимологію та можливі значення лексеми “道”, що застосовується на позначення “дао”, приділивши увагу саме тим значенням, що вживаються у текстах ЗМІ. Нами було проведено детальний лінгвістичний аналіз концепту “дао”, зосереджуючись на лексемі “道”. Виявлено, що ця лексема має багате семантичне поле, яке охоплює такі значення, як “шлях”, “дорога”, “мораль”, “даосизм”. Винятковим є той факт, що “дао” може виступати як іменник, дієслово та класифікатор, що свідчить про його велику семантичну гнучкість та різноманітність використання в китайській мові.

По-четверте, здійснено структурно-семантичний аналіз чен’юй із лексемою “道”, що зустрічаються у статтях сайтів “人民网”, ”新浪网”, “中国新闻网” періоду 2010-2023 років. Цей аналіз дозволив виокремити 6 семантичних груп, які надають додатковий контекст і розуміння даного поняття. Найбільша група включає в себе вислови, які описують людей за їхнім зовнішнім виглядом або моральними якостями. Друга за чисельністю група включає в себе вислови, що описують відносини між людьми. Третя група включає чен'юй, що пов'язані з філософським значенням дао і вченням Даосизму. Четверта група включає чен'юй, що характеризують шлях або напрямок руху. П'ята група включає чен'юй, які характеризують суспільні події та стан суспільства. Шоста група включає чен'юй, які характеризують почуття та емоції.

По-п’яте, виявлено специфіку перекладу текстів китайських ЗМІ суспільно-політичної, культурної і економічної тематики. З’ясувалося, що майже половина чен’юй, які відображають концепт “дао”, вжито у статтях, що стосуються культури та суспільно-політичної тематики, і відповідно була потреба у перекладі з використанням образності, яку влучно надавали чен’юй. І вирішальним завданням було дібрати способи перекладу чен’юй і адаптувати їх до стилю ЗМІ, у результаті чого ми дійшли висновку, що найефективнішим є спосіб описового перекладу, який адекватно передавав значення цього виду фразеологізмів; трохи менш ефективним є спосіб калькування, коли важливо було акцентувати саме на шляху, рідше за все доречно використовувати фразеологічні аналоги, і це пов’язано з тим, що в українській фразеології відсутні усталені вирази, які б, насамперед, відображали концепт “дао”.

Отже, підсумовуючи вищезгадане, “чен’юй” відіграють важливу роль за рахунок реалізації естетичної функції в сучасних текстах ЗМІ, стилістично збагачуючи та посилюючи образність мови. Вживання концепту “дао”, завдяки своїй всеосяжності може використовуватись в різних ситуаціях, а у сучасному дискурсі посилює зв’язок між поколіннями, відроджуючи традиції. Отримані результати дослідження можуть використовуватися у майбутніх наукових дослідженнях з історії китайської мови, для вивчення та аналізу традиційних філософських текстів. Також

на основі результатів дослідження можуть будуватися нові стратегії перекладу традиційних філософських текстів та текстів ЗМІ з китайської мови.

简评

自古以来，中国社会自身的世界观就体现在成语中，时至今日，作者们不忘悠久的文化，在现代媒体的文本中使用这些短语单位，从而试图传达情感性和表现力，引起读者的兴趣，让他们参与到全面的集体爱国主义中，尊重祖先，并意识到自己是伟大民族的一部分。反过来，译者也肩负着调整译文的重要使命，即使是不了解中国现实情况的普通媒体文章读者也不会产生误解。本研究课题的现实意义在于，反映 "道 "的成语在中国媒体文本中的使用是一个普遍现象，但目前国内语言学和翻译研究领域缺乏对这一问题的研究。本研究的对象是中国大众媒体文本中以 "道 "为构成概念的 "成语 "短语转折。研究对象是中国媒体文本中体现 "道 "这一概念的成语转折短语的翻译特点及其作用。本研究的目的是找出含有 "道 "这一词素并用于表达 "道 "这一概念的成语短语的翻译特点，并找出在 2010-2023 年的中国媒体文本中翻译这些短语的最佳方法，使外语读者尽可能接近中国人对所研究概念的理解。理论依据是国内外语言学家在短语学、文体学和汉语语言文化研究领域的著作。研究材料来自人民网（People's Daily）、新浪网（Sina）、中国新闻网（ChinaNews）等官网的中文媒体文章，其中包含了体现 "道 "这一概念的成语。

在第一章中，我们发现短语学是语言学的一个重要分支，研究语言的短语结构。短语学的主要任务是研究一种语言的短语系统的现状和历史发展。研究对象是短语单位或稳定的短语转折，其特点是短语中词语的词性和语义相容。短语学是语言学的重要组成部分，研究短语单位有助于了解包括汉语在内的各种语言群体的语言和文化。短语单位可分为三大类型：短语拼接（成语）、短语统一和短语组合。每种类型都有自己的特点和特殊性，决定了它们的结构和语义。成语是汉语中一种重要而著名的短语类型，其特点是结构和语义特殊，历史悠久。这些稳定的短语表达方式包括简洁性和表现力，作为完整的单位再现，具有固定的意义和构成，并具有四音节的稳定结构。第一章还研究了媒体文本的特殊性。在研究过程中，我们使用了各种语言学方法，从而对所研究的语言现象进行了深入而全面的分析。第二部

分，我们考察了道教在中国的历史发展。我们描述了儒家、道家以及佛家对 "道 "这一概念的理解。第三部分，我们对 "道 "的概念进行了详细的语言学分析，重点是 "道 "这个词素。通过对 "人民网"、"新浪网 "和 "中国新闻网 "等官方网站文本的分析，我们确定了现代社会是如何看待 "道 "这一概念的。特别是，在这些资料中，"道 "这一词素的使用语境中，"道路 "和 "道德 "的含义最为常见。重要的是，"道 "的概念在现代汉语社会中仍具有现实意义并被使用。作者还分析了当代中国媒体文本中的 "道 "概念。通过分析，我们确定了 6 个语义组，为这一概念提供了更多的语境和理解。在这一部分，我们还将带有 "道 "元素的成语分为两类：平行结构成语和非平行结构成语。第三部分也以社会政治、文化和经济主题的文章为例，说明了媒体文本翻译的特殊性。首先，我们关注了这三个主题的词汇和句子的语法结构。此外，还研究了使用汉语中的 "道 "词素翻译 "chengyu "短语的方法。研究成果包括对含有 "道 "这一词素的成语进行语义分类，按结构类型和 "道 "这一词素的位置对成语进行结构分类。文章还揭示了有关社会政治、文化和经济主题的中国媒体文本以及含有 "道 "这一词素的成语句子的具体翻译情况。

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

В. І. Шинкарук (2002) *Філософський енциклопедичний словник*.

Голянич М. І., Стефурак Р. І., Бабій І. О. (2011) *Словник лінгвістичних термінів*: *лексикологія, фразеологія, лексикографія.*

Конторчук Г.В. (1983) *Питальні конструкції в газетних жанрах* // Особливості мови і стилю засобів масової інформації.

Кочерган М. П. (2004) *Лексико-семантична система. Українська мова*: Енциклопедія. К.

Мосейчук О.М. (2012) *Методи проведення лінгвістичних досліджень.* Житомир.

Мацько Л.І, О.М.Сидоренко, О.М.Мацько. Стилістика української мови: підручник / за ред. Л.І.Мацько. К. : Вища школа, 2003

Попович М. В. (2003) *Поняття "дискурс" у метафоричному та логіколінгвістичному розумінні.* Філософська думка.

现代汉语词典 https://cidian.51240.com/chengyu__cidianchaxun/ (дата звернення: 21.02.2023).

徐国庆. (1999) 现代汉语词汇系统论. **北京**：**北京大学出版社**.

马国凡. (2001) **熟**语大全: **俗**语集锦 – **呼和浩特**:**内蒙古人民出版社**.

孙维张. (1989) 汉语熟语学. **吉林教育出版社**.

成语的解释.**在**线现代汉语词典.

王德春, 陈晨. 现代修辞学. **上海**: **上海外**语教育出版社, 2001. 583页.

Baxter, William H. (1992). *A Handbook of Old Chinese Phonology. Mouton de Gruyter.*

Bodde, Derk; Fung, Yu-Lan (1997). *A short history of Chinese philosophy. Simon and Schuster.*

Cane, Eulalio Paul (2002). *Harmony: Radical Taoism Gently Applied. Trafford Publishing.*

Ch'eng, Chung-Ying; Cheng, Zhongying (1991). *New dimensions of Confucian and Neo-Confucian philosophy.*

Lo, Wing Huen (2003). *Best Chinese Idioms*

Fowler, Jeaneane (2005). *An introduction to the philosophy and religion of Taoism: pathways to immortality.*

Hansen, Chad D. (2000). *A Daoist Theory of Chinese Thought: A Philosophical Interpretation.* Oxford University Press

Sterckx, Roel (2019). *Chinese Thought. From Confucius to Cook Ding.*

Zai, J. (2015). *Taoism and Science: Cosmology, Evolution, Morality, Health and more.*

Vasil'ev, L. S. *Dao and Brahman: The Phenomenon of Primordial Supreme Unity. Sino-Platonic Papers.* Translated by Rostislav Berezkin. University of Pennsylvania: 31. December 2014.

Xie Wenyu. (2000) *«Approaching the Dao: From Lao Zi to Zhuang Zi.»* Journal of Chinese Philosophy.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Список чен'юй використаних в дослідженні, а також приклади їх використання в текстах китайських ЗМІ

Чен'юй	Переклад	Речення з кит. ЗМІ	Посилання на статті
饿殍载道	Заморені голодом заповнюють дороги (ідіома); стан голоду		
求道于盲	Запитувати дорогу у сліпого. Запитати пораду у некомпетентної людини		
嫌好道歹	Ставитись з огидою і прискіпливістю		
二仙传道	Таємно співпрацювати		
兵革满道	Великі жертви війни		
生财有道	Знати шлях до багатства	2021**生财有道如何能**让钱生钱 **河南舞**钢：让留守老人"**生财有道**" **自以**为**生财有道却栽**进了钱的圈套 这款原本应该出厂标配的反向盘，竟然被特斯拉玩出了花，不得不说，确实**生财有道**。	http://bj.people.com.cn/n2/2021/0102/c82839-34507608.html http://henan.people.com.cn/n2/2021/1025/c378397-34972637.html http://fanfu.people.com.cn/n1/2022/0306/c64371-32367445.html https://k.sina.cn/article_1747383115_6826f34b020019use.html?from=auto&subch=oauto&ab=qiche&_rewriteTime=1696151066019
说黄道黑	"Перемивати кістки"		
枉道事人	Робити все можливе, щоб		

	догодити іншим		
中庸之道	Твердий курс на “золоту середину”	围棋受**中庸之道影响**颇深，也讲究中和思想。	http://www.chinanews.com.cn/cul/2023/07-16/10043865.shtml
筑室道谋	Сліпо вірити в поради інших		
头头是道	Переконливо, правильно	**一**谈起牛蛙，永禾农业公司总经理马彪说得**头头是道**，**从去年算，基地已**经出栏90**万斤左右牛蛙，平均一**车大概一万六千多斤，今年市场的行情比较好，预计今年销售额大概有1000**万元** 谈起自己的“**甜蜜事**业”，孙建军**头头是道**，“**要想甜度**够，有机肥料不能少。 该旅领导说，他们在前期调研中发现，以往组织培训注重辅导授课、理论宣讲，部分参训人员谈起理论**头头是道，遇到**实际问题却解决乏术。 谈到基地清理卫生、配种、接产，喂养、定期进行防疫、驱虫和健胃等养羊的活儿曹书三**头头是道。** **基地**经理丁东方讲起他的“**种**莲经”**头头是道。** **AI都明白...关于中国足球**ChatGPT说得**头头是道**	http://ah.people.com.cn/n2/2023/0718/c374164-40498063.html http://henan.people.com.cn/n2/2023/0810/c378397-40527273.html http://military.people.com.cn/n1/2023/0507/c1011-32680446.html http://henan.people.com.cn/n2/2023/0704/c378397-40481195.html http://henan.people.com.cn/n2/2023/0803/c378397-40518433.html https://k.sina.cn/article_1893761531_v70e081fb02002hq91.html?from=news&subch=onews
数黄道黑	Рахуючи чорне, уявляти його жовтим (букв.) Критикувати когось за спиною,		

	розпалювати сварки		
说千道万	Багато говорити, в загальному	**说千道万**，优质内容才是真正的、永不失效的流量密码。 **所以，说千道万，活儿得干好**，绝不能在咱们这里出问题。 **说千道万，不如一**见！”**就**这样，村民们下定了决心种植“鸿运当头”	http://opinion.people.com.cn/n1/2022/0808/c437948-32496822.html http://ent.people.com.cn/n1/2021/0816/c1012-32193579.html http://culture.people.com.cn/n1/2020/1229/c1013-31981883.html
颂声载道	Звуки хвалебних гімнів лунають на всіх шляхах(обр. про загальне схвалення)		
天道无亲	Шлях небес справедливий, неупереджений і безкорисливий		
文武之道	Керувати, згідно з мирними та військовими принципами	**再**现“**文武之道**” **德**胜门文化街区改造启动 **德**胜门文化街区改造嵌入“**文武之道**”**理念**	http://bj.people.com.cn/n2/2020/0914/c14540-34291362.html http://bj.people.com.cn/n2/2020/0910/c82840-34282773.html
嫌好道恶	Прискіпливо відноситись		
邪魔外道	Незрозумілий, дивний, чудовий, дивовижний	**你是邪魔外道！**	https://k.sina.cn/article_6409215924_17e04dfb4019010718.html?from=sports&subch=osport

问道于盲	Питати дорогу у сліпого (звертатися за допомогою до некомпетентної людини)	**几十年下来，看游医等于问道于盲的常**识才终于普及下来。	https://www.chinanews.com.cn/sh/2017/01-14/8123977.shtml
仙风道骨	Манери безсмертного і тіло (вигляд) даоса - непересічна людина	谢涛是著名晋剧表演艺术家，他在剧中一人分饰两角，既扮演**仙风道骨、心思**缜密的庄周，又饰演性格洒脱、风流倜傥的楚王孙，在唱腔、动作和情感表达上均切换自如。 **除了流**传甚广的典故“**姜太公**钓鱼——**愿者上**钩”**中充**满智慧的白发老人，黄渤提到，在一些典藏、绘本，还有之前文艺创作中，人们更熟悉的是白发飘飘、**仙风道骨的姜子牙，而在一些**戏曲、传记、口口相传中，姜子牙又以贩夫走卒的形象出现。 **数十年人生**沧桑的聚积，自然会带来容颜的**老去，但是老年人却**拥有岁月沉淀下来的成熟和典雅，更有了**仙风道骨的**飘逸之貌。 **步入大殿内，新塑的希夷先生坐像仙风道骨**，让人仰视。 **他**让我们懂得为人处世、遵道守德、错锐避锋、不争善争、反败为胜，超越得失、**仙风道骨。** **郁郁葱葱的大青山脚下，在**	http://zj.people.com.cn/n2/2023/0425/c186327-40391556.html http://ent.people.com.cn/n1/2023/0726/c1012-40043823.html http://ent.people.com.cn/n1/2022/1002/c1012-32538812.html http://ah.people.com.cn/n2/2023/0411/c358428-40372139.html http://edu.people.com.cn/n1/2023/0620/c1006-40018014.html http://ah.people.com.cn/n2/2023/0223/c358428-40313120.html http://hn.people.com.cn/n2/2022/0829/c356887-40101516.html http://ah.people.com.cn/n2/2023/0404/c402120-

		李白文化园中，**感**怀诗仙的**仙风道骨**。 **攸**县置县至今，在2200**余年的**岁月长河中，这里留下了中国民间第一所书院——**石山**书院的人文霞蔚，留下了名扬三省千年道观——**阳升**观的**仙风道骨**，**留下了曹洞祖庭**——**宝宁禅寺的素**简禅意。 庙内坐像**仙风道骨**，飘逸睿智，令人心生向往。 **比如金霞洞**，**我**们定义为“**一个仙风道骨的地方**”，**具有**东方古典色彩。 该剧中，多个人物不时转换身份角色，尤其是主角庄周时而是**仙风道骨的庄周**，时而变身风度翩翩的楚王孙，跨越行当限制，扩展了表演边界；	40363568.html http://ent.people.com.cn/n1/2022/0905/c1012-32519859.html http://ent.people.com.cn/n1/2022/0905/c1012-32519859.html http://sx.people.com.cn/n2/2022/0113/c189153-35093749.html
怨声载道	Загальне невдоволення, обурення	**日本的疫苗注射器“不好用”一**线医师**怨声载道** **天灾人**祸双重暴击 **美国民众怨声载道**	http://japan.people.com.cn/n1/2021/0616/c35421-32131950.html http://usa.people.com.cn/n1/2021/0220/c241376-32032350.html
正明公道	Чесний та справедливий		
尊师贵道	Шанувати вчителя і поважати його вчення		

得道多助	Хто справедливий, той має широку підтримку	**得道多助**失道寡助 这充分表明，**得道多助，失道寡助，公道自在人心。** **在攻克技**术难题、突破“**卡脖子**”**技**术上实现“**得道多助**”。 **正**应了中国那句老话——“**得道多助、失道寡助**”。	http://theory.people.com.cn/n1/2021/0311/c40531-32048460.html http://world.people.com.cn/n1/2023/0522/c1002-32692048.html http://yn.people.com.cn/n2/2023/0425/c372441-40390968.html http://politics.people.com.cn/n1/2022/0130/c1001-32343885.html
失道寡助	Несправедливість не матиме підтримки	得道多助**失道寡助** 这充分表明，得道多助，**失道寡助，公道自在人心。** **正**应了中国那句老话——“得道多助、**失道寡助**”。	http://theory.people.com.cn/n1/2021/0311/c40531-32048460.html http://world.people.com.cn/n1/2023/0522/c1002-32692048.html http://politics.people.com.cn/n1/2022/0130/c1001-32343885.html
津津乐道	Захоплюватися, захоплююче розповідати	赛后网友**津津乐道**	https://k.sina.cn/article_6207555777_171ffc8c1020014txz.html?from=sports&subch=osport
背道而驰	Йти в діаметрально протилежних	**国**际观察：美涉疆法案与国际经贸规则**背道而驰**	http://world.people.com.cn/n1/2022/0805/c1002-

	напрямках, всупереч чомусь	**巴基斯坦**舆论批评美“**民主峰会**”**与世界大**势**背道而驰** 专访：美国“**拉帮**结派”**的冷**战思维与地区和平繁荣**背道而驰**——访东日本国际大学客座教授西园寺一晃 张军说，上述消极事态同国际法和安理会决议要求**背道而驰**，**同各方关于局**势降温的反复呼吁**背道而驰**，**同国**际社会维护“**两国方案**”**的努力背道而**驰。	32495734.html http://sh.people.com.cn/n2/2021/1230/c134768-35074968.html http://world.people.com.cn/n1/2022/0524/c1002-32429447.html http://world.people.com.cn/n1/2023/0222/c1002-32628497.html
惨无人道	Жорстокий, нелюдський	对中国人民发动了令人发指的细菌战，进行了**惨无人道的人体活体**试验，犯下了反人类的滔天罪行。	http://www.chinanews.com.cn/gn/2023/08-18/10063374.shtml
称孤道寡	Вдавати із себе начальника	**溥**仪在紫禁城**称孤道寡**，**开支浩繁**，**日**渐捉襟见肘，只好或变卖或抵押宫中书画珍宝以弥补亏空	https://www.chinanews.com.cn/cul/2015/11-10/7614910.shtml
大逆不道	Вчиняти найбільший злочин (зраду, заколот); тяжкий гріх	这些话听在“**台独**”**分子耳**朵里，简直就是**大逆不道**，应该“**按律**论罪”。	http://www.chinanews.com.cn/tw/2022/06-13/9778337.shtml
道不拾遗	На дорогах не підбирати загубленого (в знач.) чистота і простота поведінки	**在如此**严格的要求下，我军在大别山上军纪严明，人民军队真正做到了秋毫不犯，**道不拾遗**。	http://zhouenlai.people.cn/n1/2021/0105/c409117-31989671.html
倍道兼进	Швидко просуватись	**朝着国**际海滨旅游度假城市**倍道兼进** **展望教育新征程**，**如皋教育人**满怀豪情、**倍道兼进**。	http://sd.people.com.cn/n2/2023/0323/c386910-40348979.html http://js.people.com

			.cn/n2/2022/0929/c360303-40145605.html
道德文章	Важливість моралі і навчання	**道德文章**典范垂	https://k.sina.cn/article_2169891005_8155e8bd02001kxqs.html?from=cul
道殣相望	Усюди по дорозі заморені голодом люди (стан голоду)	灾区出现了“**道殣相望、赤地千里、草木皆枯**”等令人触目惊心的惨状。	https://www.chinanews.com.cn/cul/2012/09-04/4157089.shtml
道山学海	Знання вище за небо і глибше за море.	**天蝎座的人道山学海**，天伦之乐天伦，心有灵犀	https://k.sina.cn/article_7521489637_1c050d2e500100zgkv.html?from=mood
夫子自道	Вчитель говорить про себе самого	**宗先生如此肯定探究学**问和钻研艺术的“**散步**”**状**态，实是他自己人生态度和学术风格的**夫子自道**。	http://www.chinanews.com.cn/cul/2023/09-18/10079626.shtml
豺狼横道	Прихід до влади поганих людей		
横行霸道	Лютувати, бешкетувати, хуліганити	**一直以来，美国打着所**谓维护“**国家安全**”**的幌子，在全球网**络空间**横行霸道**。 挥舞制裁大棒的**横行霸道者——乱局背后的美国“黑手”之四**	http://world.people.com.cn/n1/2022/0630/c1002-32462190.html http://world.people.com.cn/n1/2022/0410/c1002-32395437.html
骅骝开道	Талановита людина при владі		
就正有道	Шукайте настанов у вчених і моральних людей	**首**师大化学系的系党委书记和系主任做客“**就正有道**”读书推介会，高层次人才担任本科生的领航班主任，党员教师担任“**青年**导师”，辅导员为学生建立“**成**长档案”。	https://www.chinanews.com.cn/gn/2018/12-06/8693632.shtml
具自陈道	Детально описати	**文明古国成**员要**具自陈道**	http://www.chinanews.com.cn/gj/2022/

			12-04/9908295.shtml
妙言要道	Доречні вислови і глибокі істини.	“**掌舵**”**武**汉卓尔首训！李霄鹏的“**妙言要道**”	https://k.sina.cn/article_5860039864_15d491cb802000rdq6.html?from=sports&subch=osport
贫而乐道	Бути щасливим в бідності	**例如《学而篇》第十五章，有些版本作**“贫而乐，富而好礼”，**也有些版本作**“**贫而乐道，富而好礼**” **先秦**时期，孔孟、老庄等诸子学说体系里即孕育着慈善思想的精华，譬如儒家言“**仁**”、**道家言**“**慈**爱”、**孔子**说“**贫而乐道，富而好礼**”	http://sc.people.com.cn/n2/2022/0429/c345167-35247250.html http://theory.people.com.cn/n1/2022/0526/c40531-32430685.html
道不举遗	На дорогах не підбирали загубленого (чистота і простота поведінки)		
道骨仙风	Манери безсмертного і тіло (вигляд) даоса - непересічна людина	师父太乙真人保持着仙人的**道骨仙风**	https://www.chinanews.com.cn/sh/2019/07-26/8907286.shtml
道尽涂穷	Зайти в глухий кут, втратити всяку надію		
道貌俨然	Верх чесноти, опора моральності, праведник (на вигляд)	**方丈十分**谦和，有求必应，看上去神清气爽，**道貌俨然，泱泱然有大德之**风。	http://www.chinanews.com.cn//news/2005/2005-11-11/8/650245.shtml
道同义合	Погоджуватись бути однодумцем	**管通世界·道同义合——中国国**际管道展**5月底北京开幕！**	https://news.sina.cn/sx/2023-03-06/detail-imyixqcu0636203.d.html

道微德薄	Відсутність моралі і здібностей	**既可帮助我**们防微杜渐，**也能使人道微德薄**。	https://www.chinanews.com.cn/gn/2013/07-24/5076233.shtml
道远知骥	Хорошого коня можна відрізнити тільки після довгої дороги (лише з часом можна побачити сильні та слабкі сторони людей)	**道远知骥，世**伪知贤。	https://www.chinanews.com.cn/gn/2020/03-06/9116532.shtml
饿莩载道	Дороги всіяні тілами померлих від голоду людей (стан голоду)		
躬耕乐道	Особисто вдосконалюватись, бажаючи йти шляхом мудреців		
胡诌乱道	Говорити нісенітницю		
进道若退	Розуміння Дао подібно до шляху назад	“**明道若昧，进道若退。**”	https://www.chinanews.com.cn/gn/2016/01-07/7706000.shtml
乐道好古	Дотримуватись принципів дао і старих порядків		
旁门外道	Єресь		
弃道任术	Правити не дотримуючись дао (бути диктатором)		
求志达道	Дотримуватись норм моралі		
神谋魔道	Чорт поплутав; осяяло; натхнення згори	**他**们没有亡羊补牢，抓紧抗疫，而是**神谋魔道地把精力投入到撒**谎、“**甩**锅”**上**	https://www.chinanews.com.cn/gj/2020/05-14/9184266.shtml
久归道山	Давно помер		
乐道安命	Дотримуватись дао радіти тому		

	що є		
仆仆道途	Втома в дорозі		
轻车熟道	Робити добре знайому справу; йти второваною доріжкою	说起唱歌，大伯大妈们都落落大方，拿起话筒，**轻车熟道**，说唱就唱。	https://www.chinanews.com.cn/sh/2017/09-15/8331658.shtml
市道之交	Дружба з корисливою метою		
鸟道羊肠	Вузька і звивиста гірська дорога.	**沿**线百姓告别了“**鸟道羊肠、天梯**栈道、溜索横渡”，**迎来了公路跑汽**车的时代。 1954**年**12**月**25**日**，**两条当**时世界上海拔最高的公路——**川藏公路与青藏公路同**时通车，涉藏地区百姓告别了“**鸟道羊肠、天梯**栈道、溜索横渡”，**迎来了公路跑汽**车的时代。 为打破“**崇山复岭**，**鸟道羊肠**，**舟**车不通，地狭民贫”**的千年困境**，“**十三五**”**期**间，贵州把易地扶贫搬迁作为脱贫攻坚的“头号工程”，创新“**六个**坚持”**和**“**五个体系**”举措，让192**万人走出深山**，**从**农民变身新市民，拥抱甜蜜新生活。	http://xz.people.com.cn/n2/2021/0804/c138901-34852134.html http://xz.people.com.cn/n2/2021/0517/c138901-34728921.html http://gz.people.com.cn/n2/2021/0118/c194827-34533052.html
公道合理	Бути справедливим і розумним	**达里奥的梦**魇”？桥水基金创始人致信彭博编辑部：中国监管机构**公道合理且行事**谨慎	http://finance.people.com.cn/n1/2020/1107/c1004-31922518.html
昏庸无道	Жорстокий і неосвічений (про правителя	**其中一个共同的也是极其重要的原因就是**统治集团贪图享乐、穷奢极欲，**昏庸无道、荒淫无耻**，**吏治腐**败、权以贿成，又自己解决不了自	http://dangjian.people.com.cn/n1/2023/0420/c117092-32668923.html http://tj.people.com.

		己的问题，搞得民不聊生、祸乱并生，终致改朝换代 剧中讲述了春秋时期，晋灵公**昏庸无道，奸臣屠岸**贾抄斩赵家满门，赵媳庄姬公主因是晋侯胞姐得以避回宫中，产下一子，义士程婴舍亲儿以救赵氏孤儿，苦心抚育其15**年后**长大复仇的故事。	cn/n2/2022/0221/c375366-35142375.html
进道若蜷	Розуміння Дао подібно до шляху назад		
天道酬勤	Працьовитість буде винагороджена небесами	**天道酬勤，一切都是最好的安排！**” **天道酬勤，好运**总会眷顾有准备的人，绿茵场上也同样不例外。 **百年路上的我**们|铁岭卫生职业学院：**天道酬勤 人道扶康**	http://jx.people.com.cn/n2/2020/1124/c190260-34433433.html http://ent.people.com.cn/n1/2021/0430/c1012-32093011.html http://ln.people.com.cn/n2/2021/0524/c400028-34742457.html
说长道短	Пліткувати , перемивати кісточки	**如今说长道短的少了，加入**红歌队、舞蹈队、志愿服务队的人越来越多了 **画面中是一群写意的宋代人物，有**贪吃的孩童、有扑蝶的少女、**有互相施礼的官**员，有街边**说长道短的**妇人，还有骑驴穿巷的老者…… 对班子成员的评价，要实事求是，切忌**说长道短。** 赌博酗酒的少了，**说长道短**	http://hn.people.com.cn/n2/2022/0422/c356887-35235390.html http://zj.people.com.cn/n2/2021/1223/c186327-35063526.html http://yn.people.com.cn/n2/2022/0207/c212284-35124502.html

		的少了，**不**讲信用的少了	http://xj.people.com.cn/n2/2022/0401/c394722-35204617.html
天公地道	Максимально справедливо	**港区全国政**协委员共同声明：“爱国者治港”**是天公地道的政治**伦理	http://hm.people.com.cn/n1/2021/0305/c42272-32043882.html
一语道破	Одним словом розкрити суть	**李**灿的忏悔**一语道破**“**天机**”，**他利用手中**权力变着法儿地设置“**关卡**”，**目的就是**捞钱。 **在养殖小**龙虾方面有什么秘诀时，王方**一语道破**：“**水好、草好**，虾才能好。 **当**问及王方**彭**岚**一语道破**：**把C位**让给居民 论坛上，美国加州大学圣塔芭芭拉分校数学系终身教授张益唐**一语道破** 论坛上，美国加州大学圣塔芭芭拉分校数学系终身教授张益唐**一语道破** **王**进忠**一语道破党**组织领办合作社的发展优势	http://fanfu.people.com.cn/n1/2023/0710/c64371-40031552.html http://ah.people.com.cn/n2/2023/0608/c374164-40449700.html http://sh.people.com.cn/n2/2023/0524/c134768-40429465.html http://sh.people.com.cn/n2/2023/0522/c134768-40426271.html http://nm.people.com.cn/n2/2023/0619/c406500-40462506.html

		十二吐乡巴吉沟村村民李怀国通过试验对比，**一语道破科学种植的好**处。 习近平总书记**一语道破**：“**当今世界不同国家、不同地区各具特色的**现代化道路，植根于丰富多样、源远流长的文明传承。	http://politics.people.com.cn/n1/2023/0317/c1001-32646537.html
志同道合	Бути пов'язаними спільними ідеалами та цілями	习近平：中印尼是**志同道合的同路人 好伙伴** **外交部**发言人：欢迎更多**志同道合的伙伴早日加入金**砖“**大家庭**” **外交部**：**期待更多志同道合的伙伴加入金**砖“**大家庭**” **中国始**终是太平洋岛国**志同道合的好朋友** **和无数志同道合的伙伴，一起同舟共**济，踏上一往无前的道路。	http://politics.people.com.cn/n1/2023/0727/c1024-40045135.html http://world.people.com.cn/n1/2023/0531/c1002-40003555.html http://world.people.com.cn/n1/2022/0528/c1002-32432732.html http://cpc.people.com.cn/n1/2022/0601/c64387-32435463.html http://edu.people.com.cn/n1/2023/0616/c1006-40015050.html

Додаток 2

Семантична класифікація чен'юй з лексемою "道"

Суспільство	Відносини між людьми	Опис людей (мораль, зовнішність)	Почуття, емоції	Шлях	Філософія
饿殍载道	**文武之道**	**筑室道**谋	**嫌好道歹**	**生**财有道	**天道无**亲
兵革满道	**二仙**传道	**仙**风道骨	头头是道	**中庸之道**	**道德文章**
怨声载道	说黄道黑	**道山学海**	**津津**乐道	**背道而**驰	**夫子自道**
得道多助	**枉道事人**	**邪魔外道**	**横行霸道**	**倍道兼**进	**天道酬勤**
大逆不道	说千道万	**正明公道**	**胡**诌乱道	**道尽涂**穷	**躬耕**乐道
道殣相望	颂声载道	**惨无人道**	**神**谋魔道	**仆仆道途**	进道若退
豺狼横道	**嫌好道**恶	**道不拾**遗		轻车熟道	乐道好古
弃道任术	问道于盲	**数黄道黑**		鸟道羊肠	**求志达道**
	尊师贵道	骅骝开道		**道**远知骥	乐道安命
	称孤道寡	**就正有道**			**久**归道山
	妙言要道	**具自**陈道			进道若蜷
	道同义合	贫而乐道			**天公地道**
	市道之交	**道貌**俨然			
	说长道短	**道微德薄**			
	一语道破	**公道合理**			
	志同道合	**昏庸无道**			

Додаток 3

Структурна класифікація чен'юй з лексемою "道"

Паралельна конструкція	Непаралельна конструкція

饿殍载道	**得道多助**	问道于盲
怨声载道	**豺狼横道**	**大逆不道**
弃道任术	说黄道黑	**市道之交**
枉道事人	说千道万	**文武之道**
道殣相望	**兵革**满道	**二仙**传道
颂声载道	**嫌好道**恶	**惨无人道**
尊师贵道	**称孤道寡**	**道不拾**遗
妙言要道	**道同**义合	**就正有道**
说长道短	**一**语道破	贫而乐道
志同道合	**筑室道**谋	**昏庸无道**
仙风道骨	**数黄道黑**	头头是道
道山学海	**邪魔外道**	**生**财有道
正明公道	骅骝开道	**中庸之道**
具自陈道	**道貌**俨然	**背道而**驰
道微德薄	**公道合理**	**天道无**亲
津津乐道	**横行霸道**	**天公地道**
胡诌乱道	**神**谋魔道	进道若蜷
倍道兼进	**道尽涂**穷	
仆仆道途	轻车熟道	
鸟道羊肠	**道**远知骥	
道德文章	**夫子自道**	
天道酬勤	**躬耕**乐道	

进道若退	乐道好古	
求志达道	乐道安命	
久归道山		
天公地道		

Додаток 4

Структурна класифікація чен'юй за позицією лексеми "道"

1 Позиція	2 Позиція	3 Позиція	4 Позиція
道殣相望	**弃道任**术	说长道短	饿殍载道
道山学海	**枉道事人**	**志同道合**	**怨声**载道
道微德薄	**倍道兼**进	**仙**风道骨	颂声载道
道德文章	鸟道羊肠	**仆仆道途**	**尊**师贵道
道同义合	**天道酬勤**	**久**归道山	**妙言要道**
道貌俨然	进道若退	说黄道黑	**正明公道**
道尽涂穷	**得道多助**	说千道万	**具自**陈道
道远知骥	**公道合理**	**嫌好道**恶	**津津**乐道
道不拾遗	乐道好古	**称孤道寡**	**胡**诌乱道
	乐道安命	**一**语道破	**求志达道**
	进道若蜷	**筑室道**谋	**天公地道**
	问道于盲	**数黄道黑**	**豺狼横道**

	市道之交		**兵革**满道
	背道而驰		**邪魔外道**
	天道无亲		骅骝开道
			横行霸道
			神谋魔道
			轻车熟道
			夫子自道
			躬耕乐道
			大逆不道
			文武之道
			二仙传道
			惨无人道
			就正有道
			贫而乐道
			昏庸无道
			头头是道
			生财有道
			中庸之道
			天公地道
9	**15**	**12**	**31**